

Het Bruuijsel

Vogelwacht Uden
Meer dan alleen vogels kijken

- Voorzitter** : Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28 - 5401 PK Uden
Tel.: 0413-269804 E-mail: jwhermans@kpnmail.nl
- Secretaris** : José Escher
Kruisstraat 13 - 5388 CH Nistelrode
Tel.: 0412-650180 E-mail: secretariaat@vogelwachtuden.nl
- Penningmeester** : Anita van den Acker
Raam 523 - 5403 TM Uden
Tel.: 0413-253151
- Bestuursleden** : Peter van de Braak, Jacques Raats en John Opdam
- Bankrelatie** : ABN-AMRO Uden, IBAN rekeningnr.: NL93 ABNA 0609 9682 54

Het Bruijsel • nummer 1 • maart 2016

- Redactieleden** : Martien van Dooren, John Hermans, Jan-Willem Hermans,
Dick Slaa en Peter Noy
- Typewerk + correctie:** Tineke Huijs
Plantsoen 30, Heesch
Tel.: 0412-451911
E-mail: tenphuijs@home.nl
- Eindredactie + kopij** : Peter Noy
Eikenwal 186 - 5403 KD Uden
Tel.: 0413-251691
E-mail: pknoy@hetnet.nl
- Drukwerk + omslag** : Graphiset B.V. te Uden.
- Samenstelling** : Graphiset B.V. te Uden.
- Verspreiding** : Lies Schoenmakers (coördinatie), Dorien en Theo Versteegden e.v.a.

QR code website:

Het Bruijsel verschijnt 4x per jaar in een oplage van 300 exemplaren (incl. links)

- Clubgebouw** : De Groenhoeve
Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij)
Tel.: 0413-250047
- Website Vogelwacht** : www.vogelwachtuden.nl **E-mail:** info@vogelwachtuden.nl

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar toestemming voor hebben gegeven.
Men dient dan wel het Bruijsel als bron te vermelden.

Inhoudsopgave

Colofon.....	Redactie	01
Inhoudsopgave	Redactie	02
Van de Redactieé	Redactie	03
Mededelingen Bestuur	José Escher	04
Spannende beelden op 'Beleef de Lente'.....	Redactie	05
Adverteerders steunen Vogelwacht Uden!	Redactie	06
Dick Slaa komt de redactie versterken.....	Peter Noy	07
Nieuwe omslag voor Het Bruujssel.....	Peter Noy	08
Het Goudhaantje van 2015	Redactie	09
Bijzondere Waarnemingen	Peter van de Braak	10
Zomaar een dagje provincie Zeeland in januari	Martien van Dooren	11
Tuinvogeltelling 2016	Arend Vermaat	12
School tuinvogeltelling 2016.....	Jolanda Rutten	14
Vogel in de Maashorsté 'de Rietgors'.....	Jan-Willem Hermans	15
Hoe de Maashorst ontstond	Jos van der Wijst	16
Komst Wisenten Maashorst zorgt voor dynamiek.....	Peter Noy	18
Vogelwacht Uden spot Klapexster en Wisenten	Peter Noy	19
Dialezing eigen werk	Martien van Dooren	20
Uitgelichté 'Futen en Duikers'.....	Dick Slaa	21
JeugdVogelwachté 'Eidoor'.....	Peter van de Braak	24
Wetenswaardighedené	John Hermans	26
Hoogtepunt in de Ooijpolder	Ruut Westerbeek	30
Wouter Vansteelant maakt vooruitgesnelde faam waar.....	Martien van Dooren	32
Jaarverslag 2015 Roofvogelwerkgroep.....	William van der Velden	32
Excursie Lauwersmeer op zondag 31 januari 2016	Theo Vos	40
De drie Hanen op de Baggemèrt.....	Peter van de Braak	43
sVLU levert bijdrage aan behoud natuur en landschap	Ankh van Burk	44
Weekend Lauwersmeer 13 en 14 februari 2016	Dick Slaa	45
In gesprek meté 'Marc Poulussen'.....	Wim Ermers	48
Wisenten Rangers in opleiding.....	Peter Noy	50
Klapexster inventarisaties in de Maashorst	John Hermans	51
Nieuwjaarsreceptie Vogelwacht en IVN Uden	Martien van Dooren	52
Website Varia	Peter Noy	53
Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden e.o.....	Redactie	54
Wat doet Vogelwacht Uden?.....	Redactie	56
Vogelwacht - Winkel	Koos Doorten	57
Advertenties.....	Redactie	58

Let op: Sluitingsdatum KOPIJ voor het volgende Bruujssel is op 1 juni 2016

Van de Redactie...

Ze zijn mooi bruin, langharig, ruig, groot en schuw: de Wisenten. Je verwacht die schuwheid niet van zo'n stoere grote grazer. Ze staan op behoorlijke afstand van het fietspad tegen de bosrand in de Maashorst. Wij zien hen staan en zij zien ons waarschijnlijk ook.

Ze kijken op die veilige afstand misschien de kat uit de boom in hun nieuwe leefomgeving. Op het fietspad is het in het weekend duidelijk drukker dan anders. Iedereen is nieuwsgierig en wil ze graag zien of op de foto zetten. Het is duidelijk een aanwinst voor de Maashorst. Het heeft heel wat voeten in aarde gehad om ze hier te krijgen, maar dat is zeker de moeite waard geweest. De Maashorst is er rijker van geworden.

De Wisent is een klein feitje in de lange geschiedenis van de Maashorst. Lees daarom zeker het artikel over de ontstaansgeschiedenis van de Maashorst. Over het unieke fenomeen van de Wijstgronden, dat je op veel plekken zelf kunt zien. Vreemd, dat de hoge delen, de horsten, natter zijn dan de lage, de slenken. Maar heel verklaarbaar als je leest hoe die hoge en lage delen zijn ontstaan en zijn samengesteld. De Maashorst is het grootste aaneengesloten natuurgebied in Noord-Brabant en een belangrijke schakel in het hele natuurnetwerk in Nederland. En nu dus nog een stukje rijker met de Wisent.

De Klapetekster en de Rietgors zijn bijzondere winterbezoekers van de Maashorst. De Klapetekster is een vaste overwinteraar, lees je. De Rietgors kennen we in Nederland ook als zomergast. Het zou mooi zijn als hij de natter wordende Maashorst meer als broedgebied gaat gebruiken. Blijf dus uitkijken naar deze soort.

Dit nummer staat weer vol met verhalen over excursies naar vogelgebieden in Nederland: Lauwersmeer, Zeeland en Ooijpolder. Op een half uur rijden kun je oog in oog staan met de Zeearend, die er ook nog een vliegshow van maakt. Dat was in de Ooijpolder, waar net als in de Maashorst gewerkt wordt aan het vergroten van de natuurwaarden.

Onze leden zijn en blijven actief met de jeugd, met inventarisaties, bijzondere waarnemingen, tellingen en dialezingen óéigen werk! Deze lezingen kosten de makers ervan natuurlijk heel veel tijd. Met engelengeduld en veel expertise maken ze de foto's, die ze in hun lezing stoppen. Wat doen ze ons daar een plezier mee! Nieuw is misschien een vaste rubriek over een bepaalde soort. Dit keer over Futen en Duikers. Mooi, dat iedereen zo actief is. Twee leden komen in dit nummer wat meer voor het voetlicht. De een met zijn werk bij Staatsbosbeheer, de ander vanwege zijn bijzondere inzet voor de Vogelwacht en met een volkomen verdiend Goudhaantje.

Klapetekster (foto John Hermans)

Het mooiste vogelseizoen breekt aan: de lente. De vogels laten zich goed zien en horen. Dat doen ze voor hun soortgenoten en voor hun eigen voortplanting, niet voor ons. Maar de natuur is er ook om van te genieten en van te leren. Dus naar buiten: kijken, luisteren, onderzoeken, tellen, fotograferen en genieten. En daarna anderen weer deelgenoot daarvan maken in komende nummers van dit blad en tijdens nieuwe dialezingen óéigen werk!

Veel leesplezier!

Mededelingen Bestuur

Beste Vogelwachters,

Afgelopen winter hadden we maar liefst vijf Klappeksters in ons gebied en een aantal daarvan zijn nog steeds dagelijks te zien. Tijdens de publiekswandeling in de Maashorst van zondag 13 maart had een deel van de wandelaars het geluk om door een Klappekster gespietste levendbarende hagedissen te zien. Het was prachtig weer en dan ook nog zo'n mooie waarneming! Verder lieten zich de Wisenten ook aardig zien dus dat was een mooie opsteker. Vanaf de uitkijkpost aan de Udense Dreef had je ze mooi in beeld. Deze wandeling was kortom een mooie start van de lente in aantocht!

Goudhaantje

Tijdens de laatste jaarvergadering is Martien van Dooren uit Zeeland verkozen tot óGoudhaan van het jaar! Hiermee lost hij Willie Bergmans af die het afgelopen jaar de eer had. Martien is de laatste jaren zeer actief bij een breed scala aan activiteiten. Hij heeft de organisatie van de herfstexcursie op zich genomen, zit in de redactie van Het Bruujsel, heeft zich ontwikkeld tot onze óhoffotograaf! en is ook vele uren op de telpost te zien. Daarnaast is Martien ook bij vele andere activiteiten aanwezig. Kortom een zeer verdiende benoeming. Dit voorjaar is Martien ook nog Wistenten Ranger geworden.

De dialezingen

De lezingen in de Groenhoeve zijn ook dit jaar weer erg succesvol. De opkomst is groot en het niveau van de lezingen erg goed. Bij de lezing over de Wisenten hebben we veel mensen teleur moeten stellen omdat de zaal al helemaal vol zat. Maar voor deze groep is op dinsdag 29 maart een herkansing. Het komende kwartaal zijn er geen lezingen meer ingepland, die starten zoals gebruikelijk weer in september.

De cursussen

Bart Gras heeft een piepcursus ókijken naar geluid! georganiseerd en had weer een mooie opkomst. De kennis van vogelgeluiden moet ondertussen flink zijn gegroeid. Voor volgend jaar hopen we natuurlijk dat Bart weer tijd vrij kan maken om de volgende groep deelnemers wegwijs te maken in de vele vogelgeluiden. Ondertussen zijn Jan-Willem Hermans, Bart Gras en Liesbeth Verkaar bij óNatuurcentrum de Specht! in Handel gestart met het geven van de vogelcursus. Er is duidelijk geen gebrek aan belangstelling voor vogels. En het is natuurlijk erg leuk dat onze óderaren! buiten Uden zo'n goede reputatie hebben dat ze regelmatig gevraagd worden om deze cursus te geven.

De excursies

De (halve)dag excursies worden nog steeds wisselend bezocht. De uitgebreide (dag)excursie naar het Lauwersmeer had een mooi aantal deelnemers (zes, red.). Peter Noy vond het wel erg ver rijden voor een dag en heeft het uitgebreid tot een leerzaam en gezellig vogelweekend voor de leden die twee dagen in dit mooie gebied ook wel zagen zitten (19 deelnemers, red.). We hebben mooie verhalen gehoord. De Hemelvaartexcursie georganiseerd door Peter Noy, gaat dit jaar naar Texel (26 deelnemers) en de buitenlandexcursie georganiseerd door Jan-Willem Hermans gaat naar Hongarije (24 deelnemers). Beide excursies zijn weer volgeboekt en zowel Peter als Jan-Willem alvast onze dank dat jullie er weer zoveel tijd in hebben gestoken om dit voor elkaar te krijgen. In het najaar gaan we naar Terschelling. Daar komt te zijner tijd een uitnodiging voor. Of we ook nog een weekend naar het buitenland gaan is nog niet besloten.

En wat nog meeré

Dit jaar zullen we geen Vogelvierdaagse houden omdat een grote groep leden dan in Hongarije zit. Besloten is om tijdens de Nationale Vogelweek een eenmalige excursie te organiseren. John Opdam heeft hiervan de organisatie op zich genomen en zal met een aantal gidsen één wandeling organiseren.

Nieuwe leden

We vragen nieuwe leden om zoveel mogelijk mee te doen aan de excursies en wandelingen. Je kunt tijdens deze dagen veel leren van onze ervaren leden. Uiteraard zijn de vogelcursus en de piepcursus ook geschikt om je kennis te vergroten.

De volgende nieuwe leden worden van harte welkom geheten in onze vereniging:

- Chiel Ketelaars uit Boekel
- Marijke Ketelaars uit Boekel
- Ellen Bekx uit Boekel
- Riky Donkers - van der Kam uit Uden
- Paul Paar uit Schaijk
- Sjef Bardoel uit Schaijk
- Ines van Lieshout uit Uden
- Ben van den Heuvel uit Schaijk

We hopen jullie allemaal regelmatig bij onze activiteiten te ontmoeten.

Namens het bestuur,
José Escher

Spannende beelden op 'Beleef de Lente'

Vorige maand zijn de camera's van 'Beleef de Lente' weer aangezet. Sinds 2007 kun je met de webcams van Vogelbescherming Nederland rechtstreeks in vogelnesten kijken, live, 24 uur per dag, van medio februari (dit jaar 2 weken eerder!) tot 1 juli! Miljoenen bezoekers over de hele wereld leven zo mee met het wel en wee van de kleine Koolmees tot de grote Bosuil. Vogelbescherming wil dat zoveel mogelijk mensen kunnen genieten van het kijken naar vogels. Draagvlak voor natuurbescherming begint immers met liefde voor de natuur.

Beleef de Lente wordt mogelijk gemaakt door de belangeloze inzet van tientallen vrijwilligers, voor en achter de schermen, de bijdrage van vogelwerkgroepen en soortwerkgroepen en natuurlijk de terreinbeheerders en particulieren die gastvrijheid bieden aan de vogelnesten met de camera's. Ga naar www.beleefdelente.nl of klik op bovenstaande afbeelding voor live beelden.

Adverteerders steunen Vogelwacht Uden!

Ook voor 2016 willen wij onze adverteerders extra onder de aandacht brengen. Sinds een groot aantal jaren steunen zij Vogelwacht Uden door het plaatsen van een advertentie in ons mooie clubblad. Met deze extra inkomsten kan de Redactie de drukkosten van Het Bruujsel in de hand houden. Gelukkig is iedereen bereid om ook voor het komende jaar zijn steentje hieraan bij te dragen. Na jaren van recessie zijn de economische vooruitzichten voor 2016 weer positief! We gaan er vanuit dat het komend jaar ook voor onze adverteerders succesvol wordt. Door er samen de schouders onder te zetten, moet dat zeker gaan lukken!

Subsponsor is Drukkerij Graphiset uit Uden, die de omslagen van het Bruujsel evenals het binnenwerk sponsort. Zij werken het clubblad verder compleet af (hechten, nieten etc.). Tevens een woord van dank aan al degenen die in welke vorm dan ook een bijdrage leveren om de doelstellingen van de vereniging te realiseren. Dit kan zijn in de vorm van een geldbedrag of in natura!

Iedere adverteerder ontvangt vier keer per jaar een gedrukte versie van Het Bruujsel. Daarnaast kan men ervoor kiezen een hyperlink te ontvangen waarop de digitale versie kan worden gedownload.

Het bestuur bedankt hierbij alle adverteerders en subsponsors voor de prettige samenwerking. En voor onze ledené loop eens binnen bij onze adverteerders!

Enorm Snijders Metaal	Kapelstraat 1	5401 EC	Uden
Rijwielhandel Wim de Wilt	Kerkstraat 4	5401 BE	Uden
De Bruin Verzekeringen	Velmolenweg 87	5401 HL	Uden
Bolk & De Bekker Accountants	Velmolenweg 50	5404 LD	Uden
Slagerij Frans Knobbout	Drossaard 12	5403 ET	Uden
Kanters Loonbedrijf	Duifhuizerweg 8	5406 TB	Uden
Nobru Technisch Personeel B.V.	Rondweg 73	5406 NK	Uden
Mickers Architectuur	Veghelsedijk 10a	5401 PB	Uden
Tuincentrum De Kleuter	Goorkensweg 1	5408 SC	Volkel
Cock Uland, de Fietsenwinkel	Drossaard 47	5403 ES	Uden
Atriensis B.V., Thuis in wonen	Zernikestraat 17	5612 HZ	Eindhoven
4Feedt Honden en Katten Speciaalzaak	Volkelseweg 26	5405 NA	Uden
Foto Rooijmans	Markt 10	6021 VD	Budel
Kinderboerderij Groenhoeve - Uden	Artillerieweg 3	5403 PB	Uden
Boekhandel Bert van der Heijden	Mondriaanplein 12	5401 HX	Uden
Jumbo (Super de Boer)	Drossaard 14-18	5403 ET	Uden
Foto De Vakman	Marktstraat 10	5401 GH	Uden
Willemsen Tuin- en Parkmachines	Kerkstraat 117	5411 CK	Zeeland
Hans van den Heuvel Houtbewerking	Leurke 2a	5427 EE	Boekel

Dick Slaa komt de redactie versterken

Afgelopen december heeft Dick Slaa uit ô-Hertogenbosch aangegeven dat hij graag het redactieteam wil komen versterken. Dick is samen met zijn vrouw Vera sinds 2010 lid van Vogelwacht Uden. Hij heeft een kleine veertig jaar als fysio-/manueel therapeut gewerkt, waarvan het grootste gedeelte in een particuliere groepspraktijk in Leerdam. ñDat werk nam erg veel tijd in beslag, zodat ik weinig tijd over had om mezelf met andere zaken bezig te houden. Pas na mijn pensionering, zeven jaar geleden, kon ik me wat meer richten op de leuke dingenò, vertelt Dick.

ñIk ben mijzelf vanaf dat moment in de natuur en in het bijzonder de vogels gaan verdiepen. Toen ik tijdens een van de wandelingen Otto Kwak uit Rosmalen tegen het lijf liep, is het vogelvirus in mij verder aangewakkerd. Ik zie hem dan ook als mijn leermeester. Ik hoorde dat Vogelwacht Uden erg actief is, dat was ook de reden dat Vera en ik ons destijds hebben aangemeld als lid. Het eerste wat ik toen heb gekocht was een telescoop en verrekijker. De eerste jaren heb ik regelmatig op maandagmorgen meegewandeld met de senioren groep, maar wilde na verloop van tijd toch wat anders. Ik wilde mezelf verder verdiepen in alles wat met vogels te maken heeft, denk aan determinatie en kenmerken.ò

Verderop in dit Bruujsel heeft Dick een eerste aanzet gegeven voor een nieuwe rubriek **ôUitgelichté ô**. In deze rubriek worden een of meerdere vogelsoorten of -families beschreven, zodat de lezer meer inzicht krijgt in de soort en daardoor de individuele vogels beter kan herkennen. ñToen ik laatst de advertentie voor een redactiemedewerker zag heb ik daar direct op gereageerd. Het schrijfwerk heeft mij altijd al geboeid. Daarbij wil ik niet alleen óconsumerenò maar kan hiermee daadwerkelijk iets betekenen voor de Vogelwacht. Men kan mij typeren als iemand die, wanneer hij ergens voor gaat, zich daar dan ook voor de volle honderd procent voor inzet. Ik heb er erg veel zin inò, aldus Dick Slaa. Als redactie wensen wij Dick heel veel succes en plezier met het schrijfwerk.

Nieuwe omslag voor het Bruujssel

Met ingang van dit nummer heeft de redactie voor een nieuwe cover gekozen. Dat moest ook wel want de oude omslag was niet meer op voorraad. Sanneke Hansma, vormgeefster bij Graphiset in Uden, heeft ditmaal voor een nieuw, fris ontwerp gezorgd. De kleuren, zoals deze in de huisstijl van Vogelwacht Uden worden gebruikt, zijn behouden gebleven evenals het logo met daarin het silhouet van een Wespendif.

Het hart van de Vogelwacht wordt gevormd door mensen, zij maken en vormen immers de vereniging tot wat het nu is. ñZowel de volwassenen als jeugdleden heb ik een prominente plaats op de cover gegeven. De JeugdVogelwacht is niet meer weg te denken binnen de club en is door middel van een schakel van vogelcirkels verbonden met de senioren op de voorkant van de omslagò, vertelt Sanneke vol enthousiasme. ñHet is de bedoeling om de jeugd respect en waardering voor de natuur en in het bijzonder vogels bij te brengen, waarna zij later de mogelijkheid hebben om zich bij de volwassenen aan te sluiten, vandaar deze keten van cirkels.ò

Op de voorzijde links bovenin staat een Wespendif afgebeeld. Deze roofvogel komt in zeer kleine aantallen in de Maashorst voor en is voor veel vogelaars een òmystery guestò Daaronder staan de Raaf en Grauwe Klauwier, twee belangrijke kensoorten voor de Maashorst. De groepsfoto is gemaakt tijdens de Hemelvaartexcursie naar de Biesbosch in 2015.

De achterzijde van de omslag wordt gesierd door een foto van JeugdVogelwacht Uden, gemaakt tijdens een werkdag in de Udense Kersenboomgaard op zaterdag 16 januari van dit jaar. Alle foto's zijn gemaakt door leden van Vogelwacht Uden.

Peter Noy

Het Goudhaantje van 2015

Tijdens de afgelopen jaarvergadering is Martien van Dooren uit Zeeland door het bestuur van Vogelwacht Uden gekozen tot 'Goudhaan van het jaar'. Voorzitter Jan-Willem Hermans overhandigde onder luid applaus het bijbehorende speldje aan de kersverse Goudhaan van het jaar. Hij prees Martien van Dooren voor de vele verdiensten die hij in de loop der jaren voor de Udense Vogelwacht heeft verricht.

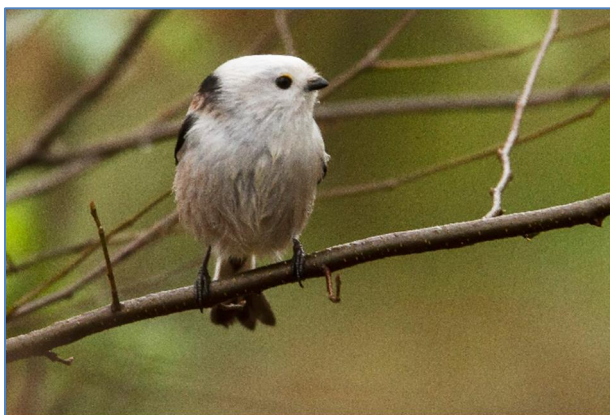
Martien van Dooren is sinds enkele jaren gepensioneerd en al wat langer lid van de Udense Vogelwacht. "Ik wilde net foto's maken van de nieuwe Goudhaan, toen Jan-Willem op mij afstapte om mij die eer te gunnen, ik was totaal verrast. Hoewel ik het natuurlijk erg leuk vind om Goudhaan van het jaar te zijn", vertelt Martien vol trots. Volgens voorzitter Hermans is er bijna geen activiteit waar jij niet bij aanwezig bent. "We doen zelden een vergeefs beroep op jou wanneer er iets te doen is binnen de club. Als bestuur hoefden we niet lang na te denken om tot deze keuze te komen, dik verdiend!" Sinds enkele jaren heeft Martien de organisatie van de najaarsexcursie naar een van de Waddeneilanden op zich genomen en zorgt als hoffotograaf voor het aanleveren van tientallen foto's. Daarnaast is hij fervent teller op Telpost Brobbelbies-Noord en brengt daar menig uurtje door. Wanneer er zeldzame vogels in Nederland worden gespot, is hij er als de kippen bij om een glimp op te vangen. Martien: "Ook het inventariseren van vogels is een hobby van mij waar ik de laatste jaren steeds verder ingegroeid ben. Zo lever ik onder andere telgegevens aan voor Sovon Nederland, denk aan het PTT project en de Sovon Vogelatlas." Naast het buitenwerk schuwt Martien ook het binnenwerk niet, zo is hij als redactielid regelmatig achter de computer te vinden voor het samenstellen van excursieverslagen of het maken van diaklankbeelden.

Wisentvrijwilliger

Komende week worden in de Maashorst twaalf Wisenten in een omheind gebied van 200 hectare losgelaten. Zij vormen de voorhoede van de groep grote grazers, waaronder ook Taurossen en Exmoor Pony's, die de Maashorst verder vorm gaan geven. Martien heeft zich de afgelopen week als wisentvrijwilliger opgegeven om hand- en spandiensten te verrichten rondom de gefaseerde invoering van de grote grazers. "Ik hoef mijzelf dus niet te vervelen, de komende tijd".

Bijzondere Waarnemingen

Hier een greep uit de bijzondere waarnemingen van begin november 2015 tot eind februari 2016. Deze winter heeft ons weinig vorst en sneeuw gebracht. Hierdoor blijven veel soorten in hun noordelijke gebieden zitten. Invasies van bepaalde soorten hebben we deze winter dan ook niet gehad. Zelfs de Kruisbekken en Barmsijzen waren er minder dan voorgaande jaren. Wel bijzonder was een groepje van Witkopstaartmezen die Arend Vermaat op Bedaf had waargenomen. Natuurlijk zijn onze vaste wintergasten wel in de omgeving waargenomen. Klapeteksters zijn op diverse plaatsen gezien, ook Kleine Zwanen waren weer op de vaste plekken aanwezig. Onze Raaf is ondertussen een vaste bewoner van de Maashorst geworden. Waarnemingen van de Raaf worden standaard op waarneming.nl onder embargo gezet om verstoring te voorkomen. Geef je waarnemingen van Raven wel door op waarneming.nl, wie weet wordt er nog een tweede broedpaar ontdekt.

***Witkopstaartmees ontdekt door
Arend Vermaat***

Wil je op de hoogte blijven, kijk regelmatig op onze website www.vogelwachtuden.nl.

Peter van de Braak (Inventarisatiewerkgroep), **T:** 0413-253586 **E:** petervandeBraak@gmail.com

Datum	Aantal	Soort	Locatie	Waarnemer
07-11-2015	1	Klapetekster	Maashorst - Begrazingsgebied	Henk van den Acker
17-11-2015	50	Kleine Zwaan	Veghel - De Laren	Arend Vermaat
20-11-2015	1	Velduil	Maashorst - Begrazingsgebied	Jos van der Wijst
22-11-2015	1	Smelleken	Telpost Brobbelbies Noord	Henk van den Acker
26-11-2015	7	Witkopstaartmees	Uden - Bedafse Bergen	Arend Vermaat
29-11-2015	1	Smelleken	Telpost Brobbelbies Noord	Peter van de Braak
30-11-2015	6	Bokje	Maashorst - Begrazingsgebied	Chris van Lieshout
01-12-2015	69	Kleine Zwaan	Mill - Groespeel	Louis Geraets
19-12-2015	20	Kruisbek	Oss - Stelt en De Haag	Otto Kwak
02-01-2016	24	Bokje	Maashorst - Begrazingsgebied	Chris van Lieshout
06-01-2016	1	Waterral	Veghel - 't Ven	Arend Vermaat
10-01-2016	5	Raaf	Maashorst - Begrazingsgebied	Henk van den Acker
25-01-2016	1	Casarca	Volkel - Hemelrijk	Gerard van Aalst
25-01-2016	17	Kraanvogel	Maashorst - Begrazingsgebied	Marga Verduin
28-01-2016	5	Kruisbek	Oss - Stelt en De Haag	Berry Setton
06-02-2016	2	Ooievaar	Uden - Buurtschap Hoeven	Luuk Wassenberg
16-02-2016	35	Kraanvogel	Maashorst - Begrazingsgebied	Gerard van Aalst
18-02-2016	2	Raaf	Maashorst - Kanonsberg	Peter van de Braak

Zomaar een dagje provincie Zeeland in januari

Er zijn van die dagtochtjes die, zonder het vooraf natuurlijk te weten, tot een prachtige vogeldag uitgroeien. Zo eentje beleefde ondergetekende op 22 januari samen met drie andere leden van de Vogelwacht Uden, Peter van de Braak, Bart Gras en Mark van Els in de provincie Zeeland. Voorzien van de nodige kennis, apparatuur en proviand was het eerste doel de Sneeuwgorzen en Strandleeuweriken aan de Oesterdam, niet zo ver achter Bergen op Zoom. Dit zijn twee wintergasten uit het hoge Noorden, die we mondjesmaat langs onze kust en op de Wadden kunnen zien. Beide houden van dijken, schorren en braakliggend terrein. Helaas toont de Strandleeuwerik in de winter niet zijn twee prachtige zwarte hoorntjes op zijn kruin. De Sneeuwgorzen zijn vrij goed te benaderen, maar de Strandleeuweriken vergen toch wat meer geduld. Bij ons zijn het zeldzame doortrekkers. Op onze telpost aan de Brobbelbies zijn ze allebei een keer of vier gezien, waarvan de Sneeuwgorz de laatste keer op 2 november 2015.

Na deze twee prachtige waarnemingen was het volgende doel de veel zeldzamere Witkopgors in de Wilhelminapolder zo'n dertig kilometer verderop. Deze lijkt op de Geelgors, maar dan moet je bij de Witkopgors al het geel van de Geelgors vervangen door wit. Doordat er al veel waarnemingen van deze vogel waren gedaan, hadden we hem snel te pakken en konden we een paar mooie foto's maken. Ondertussen was het tijd geworden om ons lunchpakketje aan te spreken en ons volgende doel in de Tomtom te zetten, Battenoord buitendijks, zo'n veertig kilometer via de Zeelandbrug en Philipsdam. Daar wilden we Flamingo's en Fraters gaan bekijken, maar we moesten opschieten, want er was regen op komst in de loop van de middag en we wilden ook nog van tevoren een stuk langs het Veerse Meer bij de Middelpaten rijden. Dit is een prachtig gebied voor wadvogels zoals Wulp, Bonte Strandloper, Kluut en ook Goudplevieren. Hier kun je wel uren blijven turen vanaf de dijk, steeds zie je weer iets nieuws. Doordat we dat iets te lang hadden gedaan kwamen we pas rond half vier aan in Battenoord bij het Grevelingen Meer en begonnen de eerste regendruppels al te vallen. We waren precies op tijd, want een deel van de flamingo's was bezig met een vliegshow. Je kon heel mooi de rode vleugeldekveren en de zwarte slagpennen zien. Er zaten er totaal zo'n 35, een gemengde groep van Roze en Chileense Flamingo's. De Chileense met grijze poten, rode knieën en meer dan de helft van de snavel zwart en de Roze met helemaal roze poten en alleen de eindpunt van de snavel zwart. En of het nu wel of geen exoten zijn, dat maakt mij niet uit, want het blijft een mooi schouwspel zo'n groep. Nu nog even zoeken naar de Fraters die daar ook zouden moeten zitten en dan was onze dag perfect met een 100% score van de vooraf gehoopte soorten. Vrij snel vonden we in de struiken en op de grond enkele kneuachtige vogels en het bleken inderdaad

Fraters te zijn. Ze zijn niet schuw, maar zitten ook geen moment stil. Het zijn bij ons doortrekkers die soms ook in kleine aantallen blijven overwinteren. Wij vonden er hier een stuk of vier. Omdat het intussen half vijf was geworden en het door begon te regenen met daarbij een koude wind, was het tijd om weer huiswaarts te gaan. Vier tevreden mannen, dik tevreden.

Roze en Chileense Flamingo's

Martien van Dooren

Tuinvogeltelling 2016

In het weekend van 16 en 17 januari is in Nederland weer een landelijke tuinvogeltelling gedaan. Ook een aantal van onze leden heeft meegeteld. Die cijfers heb ik verzameld en vergeleken met andere jaren, met moment van tellen, de grootte van de tuin en zo. Dat wordt dus tabelletjes vergelijken! Dit jaar hadden we van 23 tuinen de gegevens. Enkele tuinen zijn en zaterdag en zondag geteld, ja dat mag. We hebben in totaal 749 vogels geteld, dat is 33 vogels per tuin. Dit jaar zijn er 2 soorten voor het eerst geteld; de IJsvogel, die gelijk in twee tuinen werd gezien (wel plekken waar dat verwacht werd, omdat ze vaker in die tuinen worden gezien, maar tot nu toe niet tijdens de telling) en de Nijlgans. Dit jaar geen echte wintergasten op de lijst, dus geen Kramsvogels of Kepen bijvoorbeeld, wat niet zo vreemd is, want dit weekend begon het pas voor het eerst deze winter te vriezen. De 749 vogels is een normale score voor de telling in januari. De tuin met de grootste aantallen had 89 vogels, het minimum was 9. In totaal dit jaar 34 soorten, gemiddeld 10.5 soort per tuin. De soortenrijkste tuin had 22 soorten, het minimum was 6. Maar een keer eerder hadden we meer soorten (35 in 2014).

Huisemus 122 keer geteld

Naam	Aantal	Tuinen	Pres.	Naam	Aantal	Tuinen	Pres.
Aalscholver	1	1	0,04	Merel	56	23	1,00
Boomklever	3	3	0,13	Nijlgans	2	1	0,04
Boomkruiper	2	2	0,09	Pimpelmees	91	22	0,96
Ekster	17	11	0,48	Putter	3	1	0,04
Gaai	2	1	0,04	Ringmus	20	3	0,13
Goudhaan	1	1	0,04	Roodborst	21	19	0,83
Groenling	20	9	0,39	Sijs	9	1	0,04
Grote bonte specht	5	5	0,22	Sperwer	1	1	0,04
Heggenmus	20	13	0,57	Spreeuw	9	3	0,13
Holenduif	15	3	0,13	Staartmees	11	2	0,09
Houtduif	35	18	0,78	Turkse tortel	42	11	0,48
Huisemus	122	17	0,74	Vink	50	18	0,78
IJsvogel	2	2	0,09	Waterhoen	5	2	0,09
Kauw	53	9	0,39	Wilde eend	14	1	0,04
Kokmeeuw	19	3	0,13	Winterkoning	8	8	0,35
Koolmees	78	23	1,00	Zwarte kraai	8	6	0,26
Meerkoet	1	1	0,04	Zwarte mees	3	2	0,09

Tabel 1: De soorten in 2016. Eerste kolom de naam, dan het aantal getelde vogels, vervolgens in hoeveel tuinen en dan de presentie.

De top 3 is ook dit jaar Huisemus (122, veel!), Pimpelmees (91, meestal nummer 3) en Koolmees (78). Maar twee soorten zijn in alle tuinen gezien, te weten de Koolmees en de Merel. Ik heb ook gekeken of er verschillen tussen onze tuinen zijn. Het eerste waar je dan aan denkt is of voeren uitmaakt. Dat heb ik niet kunnen onderzoeken, want bijna allemaal voeren we de vogels, of misschien wel allemaal, want niet iedereen had dat aangegeven. De grootte van de tuin maakt uiteraard ook wat uit, dat zien we in alle jaren en ook dit jaar worden er veel meer soorten en grotere aantallen in de grotere tuinen geteld, zie tabel 2. Het moment van tellen maakt ook uit.

ô Morgens zitten er meer vogels in de tuin dan ô middags, gemiddeld 10 meer. In soorten blijkt het niet zo veel uit te maken, dat scheelt er maar 1 (ik heb half 12 als grens genomen omdat dat ooit zo uitkwam en dan is het logisch om dat niet te veranderen). Tellen op zondag in plaats van op zaterdag is (dit jaar) ook gunstiger. Een mogelijke verklaring is dat het op zondag beter weer was om in de tuin te tellen, maar als ik kijk wanneer de grootste tuinen geteld zijn (drie met de meeste vogels alle drie op zondag), dan lijkt me dat een betere verklaring. Overigens waren er ook meer soorten op zondag.

	Groot	Klein	Voor 11.30	Na 11.30	Zaterdag	Zondag
Aantal	40,8	19,8	27,8	37,8	20,7	38,9
Soorten	11,9	8,9	10	11	9,1	11,53

Tabel 2: Verschillen tussen de tuinen. De eerste vergelijking is tussen grote en kleine tuinen, dan of er ô morgens voor 11.30 uur is geteld of daarna en tenslotte of er zaterdag of zondag is geteld. Eerst wordt het aantal vogels weergegeven en dan het aantal soorten, gemiddeld over de tuinen waarvan bekend was of ze groot zijn en wanneer ze geteld zijn.

Verschillen lokaal, provincie en landelijk

Die verschillen zijn niet erg groot. De top 4 is landelijk, provinciaal en lokaal hetzelfde, alleen zien wij hier meer Pimpelmezen. De rest van de top 10 bestaat ook grotendeels uit dezelfde soorten, alleen de Ekster is anders. Die staat landelijk op de 8^e plaats, in heel Noord-Brabant op de 10^e en bij ons niet in de top10 (14^e). De plek van de Ekster wordt hier door de Groenling, Heggenmus en Ringmus ingenomen, die de 10^e plaats delen. Verder zien wij meer Houtduiven en landelijk worden er meer Turkse Tortels gezien. Tussen de gemeenten zit wel verschil, zie tabel 3. Deze gegevens zijn van alle ingestuurde tellingen uit die gemeenten en dan zien we wel verschil tussen de gemeenten. Kort door de bocht genomen lijkt Veghel veel meer op het landelijke beeld en zien we opvallend dat in de andere drie gemeenten de Koolmees de meest getelde soort is. Verder geen verrassende soorten in deze lijstjes.

	Veghel		Landerd		Uden		Bernheze	
1	Huismus	208	Koolmees	138	Koolmees	246	Koolmees	192
2	Koolmees	196	Pimpelmees	117	Pimpelmees	184	Huismus	159
3	Merel	154	Vink	85	Merel	160	Pimpelmees	147
4	Pimpelmees	141	Huismus	85	Huismus	152	Merel	123
5	Kauw	130	Kauw	70	Vink	120	Vink	87
6	Houtduif	104	Merel	66	Houtduif	116	Houtduif	68
7	Ekster	81	Houtduif	48	Roodborst	76	Turkse tortel	62
8	Vink	78	Heggenmus	43	Kauw	69	Roodborst	61
9	Turkse tortel	69	Roodborst	42	Turkse tortel	62	Heggenmus	48
10	Groenling	63	Groenling	38	Heggenmus	57	Groenling	45

Tabel 3: De top10 aantallen per soort in de verschillende gemeentes. Alle ingestuurde data zijn hier gebruikt.

Dank aan de tellers: Wim Heijmans, Annette Elfrink, Antoon Coijmans, Joke en Lammy Diepenbeek, Wil Verbossen, Mignon van den Wittenboer, Jos van der Wijst, Leo Ballering, Ton en Karin Hermans, John Hermans, Hermien en Lambert Verkuijlen, Peter van de Braak, Peter Vlamings, Carlo Wijnen, Ruth Reinders, Ria de Vent, familie van Roosmalen, Jan van den Tillaart, Jacques Raats, Bart Gras en ook Francien van der Eerden.

Arend Vermaat

School tuinvogeltelling 2016

De kinderen van groep zeven en acht van vrijebasissschool de Zevenster in Uden hebben op vrijdag 15 januari meegedaan aan de Nationale Tuinvogeltelling voor scholen. De dag ervoor hebben ze een voorbereidende les gehad van Jolanda en Mariken, beiden lid van Vogelwacht Uden e.o. over het herkennen van vogels. Er werden maar liefst achttien verschillende soorten vogels geteld. Op vrijdagmiddag hebben de kinderen normaal gesproken 'tuinbouw' op het programma staan. In de winter zijn er niet zoveel klusjes in de tuin dus werd dit moment gebruikt om vogels te tellen. Twee jaar geleden hebben deze kinderen ook al mee gedaan toen ze nog in groep vijf en zes zaten. Leuk dus om te tellen én om te vergelijken met die vorige telling op dezelfde locatie.

Met verrekijker vanachter het raam speuren naar vogels

Drie kinderen uit deze klas zijn lid van de JeugdVogelwacht. Deze meiden hebben donderdag al een voorbereidende PowerPointpresentatie gegeven aan de rest van de klas. In deze presentatie werden de vogels getoond die twee jaar geleden gezien waren. Daarna hebben ze ook nog geoefend met het herkennen van vogels aan de hand van twee filmpjes van vogels in de tuin. Het ene filmpje liet de vogels duidelijk in beeld zien en gaf meteen ook de soortnaam weer. Het andere filmpje was een echte quiz. Elke vogel had een nummer gekregen en de kinderen een invulformulier met elf nummers erop. De kinderen hebben per vogelsoort opgeschreven wat ze zagen. Ze hebben gekeken naar de grootte, de kleur, de vorm van de snavel en de manier van eten zoeken. Ook hebben we ze gevraagd om per vogel één meest opvallendste kenmerk op te schrijven. Op deze manier hebben de kinderen ervaren dat het herkennen van vogels niet alleen kijken naar de kleuren is, maar ook naar het gedrag en naar andere opvallende kenmerken.

Vrijdagmiddag was de daadwerkelijke telling. Er waren diverse verrekijkers aanwezig en een telescoop. De kinderen werden in drie groepen verdeeld die elk vanaf een eigen plek in de school gingen tellen. Eén plek op de begane grond en twee vanaf de eerste verdieping. Op deze manier kon het schoolplein én het achterliggende park met grote waterpartij goed overzien worden. Als eerste werden twee Kauwtjes gespot. Er was nog enige discussie of het Zwarte Kraaien of Kauwtjes waren maar na grondig bestuderen door de verrekijker bleken ze duidelijk een grijze kop te hebben: dus een Kauw. Daarna werden de Wilde Eenden ontdekt die massaal op het gras bij de vijver zaten, maar liefst 23 stuks. Ook hadden we geluk dat een grote groep rondvliegende meeuwen neerstreek op een dak van de huizen aan de overkant van het park. Met de telescoop was goed te zien dat het om Kokmeeuwen ging: zwarte vlekjes aan beide kanten van hun hoofd. Na tien minuten wisselden de groepen van plek en werden er weer heel andere vogels gezien. Een aantal Kool- en Pimpelmezen, een Roodborst, een paar Vinken, Merels en zelfs een Grote Bonte Specht! In totaal bleef de teller staan op achttien vogelsoorten. Dat is maar liefst acht soorten meer dan twee jaar geleden! Leuk om te doen met de kinderen. Ze waren over het algemeen erg enthousiast! Leuk om kinderen op deze manier weer enthousiast te maken om naar vogels te kijken.

aster	2	winterkoning	1
gibspoot	1	meerkooie	4
Kauw	8	knobbelzwaan	2
Koolmees	4	wilde eend	25 (!)
staartmees	1	Kokmeeuw	36
Pimpelmees	13	hantduif	7
merel	4	zwarte kraai	1
Vink	1+2	roodborstje	1
waterhoen	1	stadsduif	1

Het resultaat

Jolanda Rutten

Vogel in de Maashorst... 'de Rietgors'

We hebben afgelopen winter opvallend veel Rietgorzen kunnen zien bij onze telpost, maar ook in het begrazingsgebied langs de Grensweg, waar het bos gekapt is. Op dit open stuk vlogen altijd wel Rietgorzen. Nederlandse vogels zijn gedeeltelijk trekvogel en standvogel, dat wil zeggen een aantal overwinteren hier en een aantal trekken naar zuidelijkere streken. De Rietgors is in de winter een ietwat onopvallend bruin vogeltje. Zowel vrouw als man lijken dan op elkaar. Opvallend is wel de baardtekening, deze bestaat uit zwart en witachtige baardstrepen. De bovenzijde is bruin gestreept en de onderzijde is isabelkleurig. In het broedkleed heeft het mannetje een zwarte kop en keel met witte halsband en een witte baardstreep. Opvallend zowel bij vrouw als man zijn de witte buitenstaartveren. Zoals alle gorzen bezitten ook deze vogels een uitstulping in hun snavel, de zogenaamde gorzetand.

De latijnse naam is *Emberiza schoeniclus*, *schoeniclus* betekent *in het riet voorkomend*, dit duidt dus op de plaats waar de Rietgorzen gezien kunnen worden. Deze naam is tegenwoordig minder terecht dan vroeger, aangezien ze nu ook in wat drogere delen voorkomen, zoals ruige gebiedjes en heidevelden. In Brabant wordt de bijnaam *'Zwartmuske'* ook gebezigd in verband met het zwarte kopje van het mannetje. Volgens de avifauna van Noord-Brabant (1967) was de Rietgors een talrijke broedvogel in Brabant. Ook nu zien we de soort nog volop, alhoewel de Rietgors in de Maashorst beslist niet talrijk is. Het aantal broedparen bedraagt twee stuks. Wel zien we een toename in de winter van groepen Rietgorzen, vergezeld door Geelgorzen, Kneuen, Graspiepers en Groenlingen.

In het broedseizoen verradt de Rietgors zich door zijn zang, een simpel monotone herhaling van drie noten, afgesloten met een nasale toon. Deze slottoon lijkt ook op de alarmroep. Het wijfje bouwt haar nest net boven de grond in een biezenpol of dichte vegetatie. Het nest is een kom van gras en mos, gevoerd met fijn gras, rietpluimen en haar. Een legsel telt meestal vier tot vijf eieren. De eieren zijn bruin met zwarte vlekken en krabbels (schrijvereitjes). De jongen verschijnen na twee weken en blijven door beide ouders verzorgd, nog twee weken in het nest. Rietgorzen kunnen wel twee tot drie legsels per jaar grootbrengen. Bij verontrusting reageren ze dikwijls met het vertonen van verlamningsverschijnselen.

Misschien dat, doordat de Maashorst in de toekomst wat natter gaat worden, deze soort ook als broedvogel gaat toenemen. Houd het in de gaten en zet de waarnemingen op waarneming.nl.

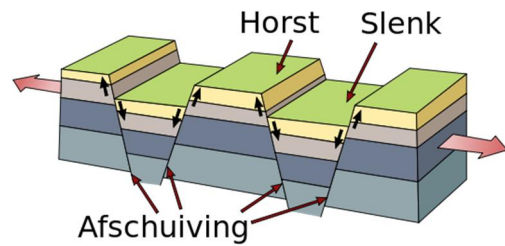
Jan-Willem Hermans

Rietgors (foto Marc Gottenbos)

Hoe de Maashorst ontstond

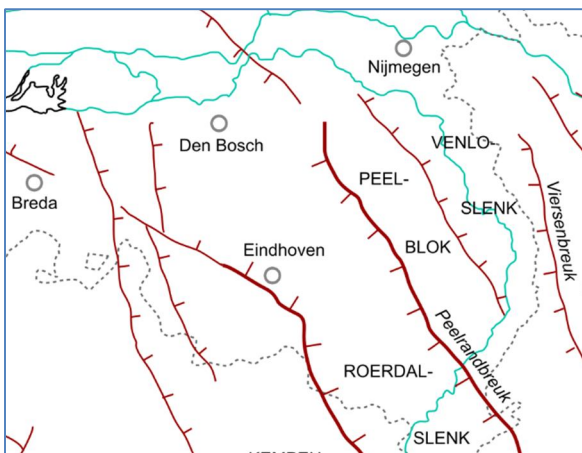
De Maashorst is het grootste aaneengesloten natuurgebied van Noord-Brabant. Het huidige landschap is enorm gevarieerd met natuurlijke graslanden, heide, bossen, vennen, beekdalen, stuifduinen, akkers, weilanden en Wijstgronden. Deze variatie heeft alles te maken met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. In dit artikel wordt deze geschiedenis in vogelvlucht beschreven en wordt duidelijk gemaakt hoe het gebied grofweg in elkaar zit.

De ondergrond van de Maashorst heeft zich in de loop van miljoenen jaren gevormd. Aardlagen bewegen en vervormden geleidelijk het landschap. Breuken hebben hierbij een belangrijke rol gespeeld. Breuken zijn diepe scheuren in de aardkorst. De omgeving is relatief gevoelig voor aardbevingen. De Maashorst ligt verheven ten opzichte van haar omgeving. Het vormt de noordelijke kop van wat we de Peelhorst noemen. Een horst is een omhoog gestuwd gebied. Aan de westrand van de Peelhorst ligt de Peelrandbreuk. De Peelrandbreuk is de belangrijkste en best zichtbare Nederlandse breuk. Door de opstuwing van de horst is de Maas, die vroeger vrij door Oost-Brabant stroomde, teruggedrongen naar het oosten. Nog steeds wordt de horst per jaar enkele millimeters opgestuwd. De vroeger vrij stromende Maas heeft in de loop der tijd in de Maashorst grof kalkarm zand, grind en keien achtergelaten. Over de Peelhorst lopen van zuid naar noord nog verschillende andere breuken. Eigenlijk kun je de Maashorst het beste voorstellen als een spons die veel regenwater kan opnemen. Midden over de Maashorst loopt de waterscheiding. Een deel van het water stroomt naar het oosten en het andere deel naar het westen. Het water zakt de bodem in tot de spons verzadigd is en het water aan de oppervlakte blijft staan. Dit effect wordt versterkt doordat in de ondergrond op veel plaatsen slecht doorlatende leemlagen liggen. Omdat het water vroeger moeilijk weg kon stond het middendeel van de Maashorst vroeger regelmatig onder water. Zo ontstonden gebieden met namen die verwijzen naar de vochtige omstandigheid zoals Brobbelbies, Straatsven en Palmven.

Door het hoogteverschil stroomt er grondwater weg van de Maashorst. Met het ondergronds wegstromende water gebeurt aan de flanken van de Maashorst iets bijzonders. Het water loopt tegen een van de breuklijnen aan. De stroming wordt gestremd door de veel fijnere zandsorten aan de andere kant van de breuk. Het grondwater wordt hierdoor naar het aardoppervlak

gestuwd. Dit zijn de beroemde Wijstgronden. Ze liggen dus op de hogere delen boven de breuk. Bijzonder is dat de hogere gebieden dus natter zijn dan de ernaast gelegen lagere gebieden. Het kwelwater neemt ijzer en diverse mineralen mee naar de oppervlakte. De Wijstgronden zijn dus relatief kalkrijk en vormen daarmee de basis voor een geheel andere, zeer bijzondere vegetatie. Het meegenomen ijzer oxideert waardoor het oppervlaktewater oranje kleurt. In de ondergrond klontert het ijzer soms aaneen tot ijzeroerbanken. Vooral in de laatste eeuwen is de mens van invloed op het landschap en de bodem. Het gebied was schraal en bomen en struiken werden gebruikt als brandstof.

Overzichtskaart van breuken in Brabant

Er ontstond heide en woeste grond. In de potstalcultuur werden heideplaggen in de stal gebruikt, met mest doordrenkt en op de akkers rondom de gehuchten gebracht. Hierdoor zijn bolle akkers (essen) ontstaan. In het overige deel van het gebied spoelen humus en mineralen neerwaarts de grofzandige bodem in waardoor de bovengrond verder verschraalt en zuur werd. Er kon niet veel anders groeien dan heide, wat hakhout en hier en daar een schraal stukje bos. Door het verwijderen van vegetatie kreeg de wind greep op het zand en ontstonden op verschillende plaatsen zandverstuivingen. Hierdoor werden complete akkers overstoven. Door aanplant van dennenbomen werd het stuiven tegengegaan. Zo ontstonden de vaak metershoge stuifduinen. Tot halverwege de negentiende eeuw was de Maashorst een uitgestrekt heidegebied met verspreid wat struiken en bomen. Er graasden kuddes schapen en koeien. Op de Maashorst ontspringen verschillende beekjes. In de beekdalen lagen kleine percelen waar het vee graasde. Over de heide liepen wegen die de dorpen en gehuchten met elkaar verbonden, van kerktoeren naar kerktoeren. Het patroon van deze rechte wegen, dreven genaamd, is nog steeds zichtbaar in het gebied.

Stuwijes in de Wijstgronden in Uden

Begin 20e eeuw kwam kunstmest beschikbaar waardoor de boeren de woeste gronden konden ontginnen en als akker in gebruik konden gaan nemen. Verreweg het grootste deel van de heide werd echter aangeplant als productiebos. Bedoeld voor de mijnbouw in Limburg. Rondom de gehuchten was het landschap kleinschalig en gevarieerd. Bolle akkers afgewisseld met kleinschalige bloemrijke weides in de beekdalen en paarse heidegebieden met hier en daar een ven.

In de jaren 60 werden er een ruilverkaveling uitgevoerd in het gebied. De landbouwpercelen werden vergroot en

opnieuw verdeeld. Ook werden er nieuwe ruilverkavelingsboerderijen aangelegd. Er werden ook diepe ontwateringssloten aangelegd, die het overtollige water afvoerden. De Maashorst verdroogde enorm. De bossen waren eentonig en arm aan onderbegroeiing.

In 1977 promoveerde Jozef Anton Hendriks op één landschapsplan voor de ontwikkeling van natuurschoon en recreatie. Hij gaf het gebied de naam 'natuurpark de Maashorst' mee. Een deel van het middengebied werd aangewezen als natuurgebied. Dit werd de basis voor de omvorming naar meer natuur. Het rijk wijst het gehele middengebied van de Maashorst een decennium later aan als toekomstig natuurgebied. Door de beheerder van het begrazingsgebied; Staatsbosbeheer, worden vanaf 2005 Schotse Hooglanders ingezet om het gebied open te houden. Er worden plannen gemaakt voor de omvorming naar een robuuste natuureenheid met veel natuurvariatie, verschillende typen grote grazers en natuurlijke processen.

De Maashorst is een belangrijk schakel in het Nederlandse en Brabantse natuur- en recreatienetwerk geworden. Voorwaarde is dat het intensieve landbouwkundige gebruik in het midden verdwijnt en de waterkringloop hersteld wordt. Dan kan de Maashorst zich ontwikkelen tot de groene long waar mensen tot in lengte van dagen kunnen genieten van rust, natuur en vrijheid.

Jos van der Wijst

Komst Wisenten Maashorst zorgt voor dynamiek

Op donderdag 21 januari trok de informatieavond over de komst van de Wisenten in de Maashorst, het grootste Europese hoefdier, een bomvolle zaal in de Groenhoeve in Uden. Honderdvijftig belangstellenden luisterden aandachtig naar de uitleg van ecooloog Leo Linnartz. Vanwege de enorme toeloop is besloten om later dit jaar een extra informatieavond in te lassen. Wisentkenner Linnartz legde uit waarom Wisenten, samen met Taurossen en Exmoor Pony's, een aanwinst zijn voor de Maashorst. Na afloop konden de aanwezigen vragen stellen. Van enige weerstand tegen de komst van Wisenten is niets gebleken. Het publiek reageerde enthousiast op de plannen van ARK Natuurontwikkeling.

Voorafgaande aan de lezing van Linnartz gaf Ronald Goderie van de Stichting Taurus een toelichting op de werkwijze en doelstellingen van de stichting. "Op dit moment hebben we een eigen kudde van negenhonderd runderen die over dertig terreinen zijn verspreid, waaronder het Herperduin en Keent. Door middel van natuurlijke begrazing stimuleren we hiermee de natuurontwikkeling. Daarnaast proberen we door middel van diverse fokprogramma's de Tauros zodanig te fokken dat het genetisch zo dicht mogelijk bij het vroegere oerrund komt. De mensen moeten straks, wanneer ze door het begrazingsgebied lopen, een 'wildernisgevoel' krijgen, aldus een gedreven Goderie.

Wisenten (foto Peter van de Braak)

Natuurlijke processen

Na de pauze vertelt Leo Linnartz, die als ecooloog aan ARK Natuurontwikkeling verbonden is, waarom de Wisent uitstekend in het begrazingsprogramma van de Maashorst past. Linnartz refereert daarbij naar een soortgelijk introductieproject in het Kraansvlak in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. "Daar hebben we positieve ervaringen opgedaan en we willen graag de opgedane kennis gebruiken om de introductie van Wisenten in de Maashorst succesvol te laten verlopen. Een van onze doelen is om de natuurlijke processen in de Maashorst terug te krijgen. Door een juiste combinatie van grazers komt dit de biodiversiteit ten goede. Ook wisentkadavers dragen hier hun steentje aan bij. Naast allerlei insecten, komen hier soorten als gier, Raaf en Zeearend op af."

Veiligheidsrisico

Met informatieborden en berichten in de media wordt het publiek duidelijk gemaakt wat wel en niet kan. In februari/maart worden elf Wisenten, afkomstig uit het Kraansvlak en Duitsland, in een afgeschermd en omheind gebied van tweehonderd hectare geplaatst. Gedurende het eerste jaar kan het publiek onder begeleiding het gebied in. Linnartz: "Met een goed kuddebeheer en wanneer bezoekers de gedragsregels in acht nemen is het risico voor mensen verwaarloosbaar klein. Incidenten zijn nooit honderd procent uit te sluiten. Men moet minimaal vijftig meter afstand tot de dieren houden en voeren is niet toegestaan. Wanneer het dier daardoor geïrriteerd raakt kan het voedsel gaan opeisen of een schijnaanval uitvoeren.

De overige grazers als Tauros en Exmoor Pony worden in verschillende fases toegelaten tot het gebied. Eind 2018 moet het hele begrazingsgebied zijn ingericht, waarbij het mogelijk is om tussentijds bij te sturen. "We willen de eerste jaren de kudde niet te groot maken zodat de graasdruk binnen de perken blijft. Het is mooi wanneer de jonge kalfjes daardoor wat langer bij de kudde kunnen blijven", besluit Linnartz.

Peter Noy

Vogelwacht Uden spot Klappekster en Wisenten

‘Natuurwandeling Vogelwacht trekt veel publiek’

Maar liefst tachtig deelnemers trokken zondag 13 maart met gidsen van Vogelwacht Uden de Maashorst in om op zoek te gaan naar voorjaarsvogels en misschien een glimp op te vangen van de afgelopen week uitgezette Wisenten. De spanning werd tot aan het einde van de drie uur durende wandeling bewaard. Vanaf de uitzichtheuvel aan de Udens Dreef kon het publiek uiteindelijk een glimp opvangen van de kudde Wisenten. De imposante dieren lagen loom in het gras om van het lentezonnetje te genieten. Eerder die ochtend werd het publiek getraakteerd op enkele bijzondere vogelsoorten die in de Maashorst voorkomen.

In vijf groepen liepen de deelnemers via de Slabroekse heide naar het begrazingsgebied. Veel vogels zijn inmiddels druk aan het fluiten, waaronder de Zanglijster, Groenling, Vink, Merel, Winterkoning en Heggemus. Gids John Hermans wees het publiek op de zeldzame Klappekster. ñAfgelopen winter hebben we hier vijf Klappeksters geteld, in heel Nederland praat je over enkele honderden exemplaren. Het mooie is dat hij prooien als hagedis of muis aan een doorn van een struik spietstò, weet Hermans. Even verderop trof de groep een Roodborsttapuit aan, deze was net teruggekeerd uit zijn overwinteringsgebied. Tijdens de wandeling werden steeds meer vogelsoorten aan de lijst toegevoegd. Ook de zojuist teruggekeerde Boomleeuwerik zong uit volle borst. Het noemen van diverse ezelsbruggetjes hielp het publiek om de vogels op naam te kunnen brengen.

Wisenten in het vizier

Publiekswandelingen

Vogelwacht Uden organiseert zowel in het voorjaar als najaar een aantal natuurwandelingen in de Maashorst om het publiek kennis bij te brengen van de ons omringende natuur en in het bijzonder de vogels. De wandelingen van de Vogelwacht zijn gratis, waarbij vooraf aanmelden niet nodig is. De gemiddelde duur van zoñ wandeling is twee tot drie uur. Voor de jeugd is er een kortere route uitgezet.

De volgende publiekswandeling in de Maashorst is op zondag 3 april a.s. Voor meer informatie kan men telefonisch contact opnemen met Jan-Willem Hermans, telefoon: 0413-269804 of kijk op www.vogelwachtuden.nl.

Peter Noy

Dialezing 'eigen werk'

Ook dit seizoen hebben we al weer enkele keren kunnen genieten van prachtige presentaties van eigen werk van de leden van de Vogelwacht Uden, soms aangevuld met dat van het IVN. De laatste paar jaren was het wat minder geweest met de animo om hieraan mee te doen. Het bestuur heeft toen besloten om het initiatief grotendeels bij zichzelf neer te leggen en mensen actief te vragen om een presentatie te verzorgen. Dit blijkt nu goed te werken, er is soms toch net dat extra zetje nodig om iemand ja te laten zeggen.

De inbreng is zeer divers geweest. Een mooi sfeerverslag van de herfstexcursie naar Ameland met muziek en foto's, samengesteld door Martien van Dooren. Niet allemaal haarscherpe vogelfoto's, want daar leent een groepsexcursie zich niet zo makkelijk voor, maar ook voor niet-deelnemers aan de excursie erg leuk om te zien. Haarscherpe vogelfoto's, genomen van uit zijn schuilhutje, zagen we wel tijdens de show van Mark van Els. We hebben op het puntje van onze stoel gezeten. Met een engelengeduld dagenlang in zo'n hutje en maar wachten op dat ene moment dat vaak ook niet komt. Naast foto's worden er tegenwoordig vaak filmpjes gemaakt met de digitale camera. Mark had vanuit zijn schuilhut ook een prachtige film over een zich wassende Sperwer. Zo dichtbij, je had het gevoel dat je hem zo kon aanraken en de vogel had niets in de gaten. Hij spetterde rustig in het rond.

Engelengeduld levert mooie foto's op van een zich wassende Sperwer (foto's Mark van Els)

Maar met net zoveel plezier hebben we gekeken naar wat Harrie Rooijackers de afgelopen jaren aan vogels heeft gefotografeerd in binnen- en buitenland. Een hele mooie, met muziek ondersteunde show.

Maar voor het echte spektakel moeten we toch bij Gerrit van Eenbergen zijn. Als hij zijn mobiele kijkscherm de Groenhoeve heeft binnen gereden en zijn driedimensionale brillen heeft uitgedeeld krijgen we de meest fantastische kleine beestjes te zien. Zo macro opgenomen en zo scherp, het is bijna niet te geloven. De kleinste details van bijvoorbeeld een Pissebed of Duizendpoot levensgroot op het scherm. En alles voorzien van de nodige humor door Gerrit. Enigszins jammer is wel dat hij de vogels wat uit het oog is verloren en zich helemaal heeft gestort op de kleine kevers en insecten.

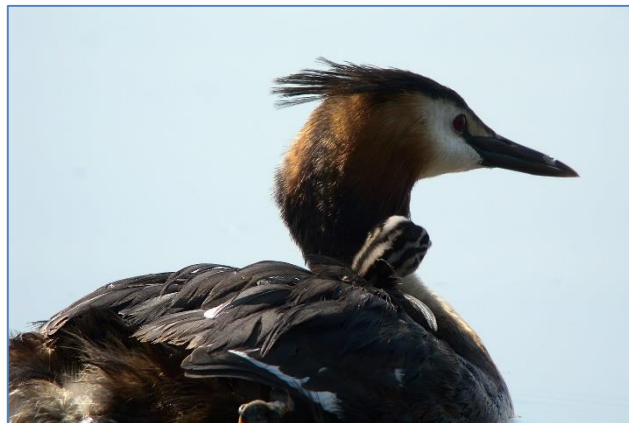
De dialezingen eigen werk geven een prachtig inzicht hoe levendig en bruisend onze club is en hoeveel talent er rondloopt. Heel waardevol dat de opzet nieuwe stijl de leden weer een paar prachtige avonden heeft bezorgd.

Martien van Dooren

Uitgelicht... 'Futen en Duikers'

Toen ik zes jaar geleden besloot om te gaan vogelen belandde ik in een nieuwe wereld. Lid worden van de vogelwacht Uden werd me aanbevolen, een vogelcursus en twee jaar op rij de piepcursus als introductie en natuurlijk wekelijks op pad met erkende vogelaars moesten een goede basis gaan vormen. Langzaam maar zeker krijg je kijk op de fascinerende vogelwereld en inderdaad als dit virus je eenmaal te pakken heeft, wil je niets anders meer. Met behulp van een telescoop, verrekijker en de nodige gidsen gaat er een nieuwe wereld voor je open. Je leert in de loop van de tijd welke vogels het gehele jaar aanwezig zijn, welke vogels doortrekkers zijn en of ze wel of niet hun broedgebied hier hebben. Voor mij is nu het moment gekomen dat je grof weg de verschillende vogelfamilies herkent maar dat je nog regelmatig twijfelt over de soort die je ziet. Ik heb daarom besloten voor me zelf bepaalde groepen of families wat nader te gaan bestuderen en daar een overzichtje van te maken als hulp bij het determineren in het veld. Na overleg met de redactie wil ik dit graag met de leden van de vogelwacht delen. De bedoeling is dat bij iedere uitgave van het Bruujssel er een aflevering zal verschijnen van een bepaalde groep of familie. De toekomst zal uitwijzen of het bij de andere leden in een verdere behoefte voldoet.

Fuut met jong op de rug

Allereerst wil ik de groep van de futen en duikers onder de loep nemen. Deze slanke vogels met hun puntige snabels leven, behalve als ze nestelen, geheel op het water; ze hebben een dik verenpak, smalle vleugels, een korte staart en poten die ver naar achteren zijn geplaatst, waardoor deze vogels zich moeilijk op land bewegen. Omdat de meeste van deze vogels overwintelaars zijn beperk ik mij bij de bespreking tot het winterkleed. Voor het vaak prachtige broedkleed van de meeste van deze watervogels zal men een reis moeten ondernemen naar Scandinavië of Oost-Europa.

Futen

Futen zijn gespecialiseerde aan duiken aangepaste watervogels met een gestroomlijnd lichaam. Ze leven in tegenstelling tot duikers op ondiepe, vegetatierijke binnenwateren en ondiepe baaien. De vlucht is bijna altijd laag over het water.

De **Fuut** is een algemene niet schuwe vogel die broedt op met riet omzoomde binnenwateren. Het is onze grootste en bekendste Fuut met zijn laag liggend langwerpig lichaam, zijn lange dunne hals en een lange dunne bleek roze snabel. In de zomer is hij onmiskenbaar met zijn platgedrukte koppluimen. Hun baltsritueel is spectaculair. In de winter zijn kop, hals en flanken witter dan bij de andere futen.

De **Dodaars** is onze kleinste Fuut met een vrij korte hals, zeer gedrongen lichaam en een zeer kleine rechte snabel. Opvallend is de ópoederdonsô op het achtereind. Ze broeden in de oevervegetatie van de binnenwateren en hun luide, trillende of hinnikende roep weerklinkt vaak over de moerassen. Het zijn regelmatige en uitstekende duikers. Door hun dunne, korte snabel eten ze veel meer kreeftachtigen, weekdieren en insectenlarven dan vis.

De **Kuifduiker** en de **Geoorde Fuut** zijn beide kleine zwart-witte futen die wat betreft grootte dicht bij de Dodaars liggen dan bij de Fuut. De eenvoudigste manier om ze van elkaar te onderscheiden is te letten op de algehele vorm en het koppatroon. Een handig geheugensteuntje is om de Kuifduiker te zien als een miniatuurversie in zwartwit van de Fuut en de Geoorde Fuut als een grote zwart-witte Dodaars. In vorm doet de Kuifduiker denken aan de Fuut doordat hij een vrij laag voorhoofd, een vlakke kruin en een piek op de achterkop heeft. De Geoorde Fuut is een rondere, pluiziger tonende vogel, met een hoog steil voorhoofd met een duidelijke piek aan de voorzijde of in het midden van de kruin. De Kuifduiker heeft een rechte snavel met een lichte punt terwijl bij de Geoorde Fuut de ondersnavel iets opgewipt is. De Kuifduiker is een schaarse wintergast met name in ons Deltagebied in de periode tussen september en april terwijl de Geoorde fuut een schaarse broedvogel in Nederland is maar een vrij talrijke wintergast.

Geoorde Fuut

De **Roodhalsfuut** zit wat grootte betreft tussen de Kuifduiker en de Fuut in, maar met een duidelijke kortere hals en hij is meer gedrongen en compacter dan de Fuut. De snavel is vrij dolkachtig en bij de adult zwart met een opvallende gele vlek aan de basis (snavel lichtroze bij de Fuut). Het is een vrij schaarse, schuwe overwintelaar in Nederland op de kustwateren en de grote binnenwateren. Het patroon van het winterkleed weerspiegelt dat van het zomerkleed: licht gezicht, donkere nek en een lichte borst. In vergelijking met de Fuut toont de Roodhalsfuut in zijn winterkleed vaal en rommelig.

Duikers

Er zijn vier min of meer regelmatig voorkomende overwintelaars, alle nogal groot. Duikers hebben een lang lichaam en lange hals. De Roodkeelduiker is in de winter de meest wijdverspreide en in het algemeen ook de talrijkste duiker langs de kust. De Parelduiker is de minst talrijke en meest lokale (ook in het binnenland). De IJsduiker is een schaarse wintergast, vooral in het binnenland. De Geelsnavelduiker is een zeer zeldzame wintergast ook meestal in het binnenland.

De **Roodkeelduiker** is de kleinste duiker en niet veel groter dan de Fuut. De vorm is meestal kenmerkend met een nogal bolle rug, ondiepe platte borst, volle keel en afgeronde kop. De snavel is slank en bleek in de winter en wordt meestal omhooggehouden. Bruiner dan de andere soorten, waarbij kruin en nek vaak nogal donker grijsbruin tonen. Heeft diagnostische witte spikkels op de bovendelen.

De **Parelduiker** zit wat grootte betreft tussen de Roodkeelduiker en de IJsduiker. De Parelduiker heeft dolkvormige snavel die bijna altijd horizontaal wordt gehouden. Het voorhoofd is vaak steil, achterhoofd vloeiend afgerond. De kop en de hals zijn even dik met een opvallende volle borst boven de waterlijn. Heeft veel wit op de hals en in het gezicht.

De **IJsduiker** is een grote, zware, logge duiker. De IJsduiker heeft een grote kop met een steil voorhoofd (vaak met een duidelijke bult op de grens tussen voorhoofd en kruin) en een nogal vlakke kruin. De zware kop wordt geaccentueerd door de zware snavel die grijswit van kleur is. De bovendelen zijn in de winter effen donker bij de adult en met een regelmatig licht schubpatroon bij de juveniel.

De **Geelsnavelduiker** is eveneens een grote, zware duiker, iets groter dan de IJsduiker, met dikkere en zwaardere kop en nek. De snavel is groot, zeer lang, omhooggericht en geelwit. De snavelpunt is altijd licht (bij de IJsduiker donker). De bovendelen zijn bij de adult licht gebandeerd en de juveniel heeft een regelmatig licht schubpatroon.

Soort	Habitat	Winterkleed	Kop en snavel	Duikacties
Fuut 46-51 cm	Algemene broedvogel, Binnenwateren	Kop, voorhals en flanken witter dan andere Futen	Opvallend wit gezicht/ donker oog, bleke roze snavel	Duikt van wateroppervlak
Dodaars 23-29 cm	Schuwe broedvogel, Oevervegetatie	Bruin en bleek geelbruin	Witgele vlek mondhoek, kleine rechte puntige snavel	Duikt met klein sprongetje
Roodhalsfuut 40-465 cm	Overwintenaar 09-05, Kust en binnenwateren	Vaal en rommelig Vooral grijswit	Grijswitte wang/ donker oog, donkere snavel met gele basis	Springt ruim boven wateroppervlak bij het duiken
Kuifduiker 31-38 cm	Regelmatige wintergast 10-05, Kust en binnenwateren	Kleine zwart-witte uitgave van Fuut	Hoogste punt kop op achterhoofd, rood oog- donkere rechte snavel	Duikt naar kleine visjes
Georde Fuut 28-34 cm	Broedvogel en wintergast, Vegetatierijke plassen	Grotere zwart-witte uitgave van Dodaars	Hoogste punt bolle kop boven rood oog, donkere iets opgewipte snavel	Blijft bij duiken langdurig onder water
Roodkeelduiker 55-67 cm	Wijdverspreide wintergast 10-05, Kustvogel	Lichtere/bruinere rug dan andere Duikers	Fijngebouwde kop/ grijs-witte hals, licht omhooggerichte snavel	Duikt vloeiend, niet springend, zwemt met lichaam laag in het water
Parelduiker 63-75 cm	Minst talrijke wintergast 10-05, Kustvogel	Contrastrijke zwart-wit duiker	Dolkvormige snavel wordt horizontaal gehouden	Duikt vloeiend, niet springend, zwemt met lichaam laag in het water
IJsduiker 73-88 cm	Schaarse wintergast 10-05, Kust en binnenwateren	Effen donkere bovendelen Duidelijke halve kraag	Zware bleke snavel met donkere bovenrand steekt recht vooruit	Duikt vloeiend, niet springend, zwemt met lichaam laag in het water
Geelsnavelduiker 77-90 cm	Zeer zeldzame wintergast 12-02, Kust en binnenwateren	Als IJsduiker, kop lichter en grijsbruin	Lichte-ivoorkleurige snavel steekt schuin omhoog	Duikt vloeiend, niet springend, zwemt met lichaam laag in het water

Het schema/overzicht dient als hulpmiddel voor een eerste snelle determinatie in het veld. Uiteraard zijn niet alle kenmerken opgenomen. Daarvoor dient een goede vogelgids.

Dick Slaa (tekst en foto's)

Bron: 1. ANWB Vogelgids voor Europa- Lars Svensson
2. Vogels van Europa- Rob Hume
3. Vogeldeterminatie- Keith Vinicombe, Alan Harris, Laurel Tucker.

Iedere derde zaterdag van de maand komen ze bij elkaar om te beleven wat vogels kijken is. Soorten als Klapekster, Nachtzwaluw en Kerkuil pronken op hun waarnemingslijsten. JeugdVogelwacht Uden is hét voorbeeld voor alle volwassen leden. Een verslag van de activiteiten mag als eidooier dan ook niet ontbreken in het Bruuijsel.

Seizoen 2015 - 2016

SOVON dag

Ook dit jaar waren we met onze jeugdgroep weer van harte welkom op de SOVON dag. De jeugd krijgt hier een speciaal programma aangeboden. Vanuit de Reehorst gingen ze naar buiten om vogels te gaan kijken. Diverse vogels hebben ze in het park daar gezien: Kool-, Pimpelmees, Roodborst en Merel. Bij een Roofvogelnest (Havik) hebben ze met metaaldetectoren naar vogelringen gezocht en natuurlijk ook gevonden.

Frank Majoor had al vroeg in de ochtend een aantal mistnetten opgesteld. Toen de jeugd daar aankwam waren er al diverse vogels ingevlogen, diverse mezen, maar ook een Goudhaantje. Deze vogels werden door de jeugd in kleine zakjes gedaan zodat ze niet beschadigden. Frank is een enthousiaste ringer en verteller en gaf de jeugd de reden waarom er geringd werd. In de tussentijd liet hij ook zien hoe het ringen in zijn werk ging. Erg nauwkeurig werk met zo'n kleine vogels. Na het ringen mocht de jeugd de geringde vogels weer vrijlaten.

Vervolgens is de jeugd weer naar de Reehorst gegaan waar een lunchpakket klaarlag. Na de lunch kregen ze een leuke presentatie van JNM (Jeugd Natuur en Milieustudie), die veel voor en door jeugd organiseert. Na dit enthousiaste verhaal werd er een workshop gegeven door een vogeltekenaar. Op elke tafel stond een opgezette vogel die ze na konden tekenen. Natuurlijk met tips van de vogeltekenaar. Op het einde van de dag werd de jeugd gevraagd om met hun tekeningen op het podium te komen. Hier werden we verwelkomt door een zaal vol met vogelaars. Van een sponsor van deze dag kreeg ieder nog een leuk cadeau aangeboden, een compacte verrekijker!

Nestkast & Voeding

In de wintermaanden is het tijd om de nestkasten weer eens goed na te kijken. Sommige nestkasten moeten dan ook vervangen worden. Gelukkig had Hans van den Heuvel (heuveldeur) al hout voor ons op maat gezaagd om nieuwe nestkasten te maken. Terwijl John en Koos de pakketten klaar legden, is de jeugd nog even het Groenpad ingegaan. Hier moesten ook wat nestkasten schoongemaakt en hersteld worden. In één nestkast vonden we nog eitjes, die helaas niet uitgekomen waren, waarschijnlijk van een Koolmees. Ook de mussenflat hebben we schoongemaakt, hier zaten Spreeuwennesten, Boomklever (schors naaldboom) en Koolmeesnesten in. Mooi resultaat! Hierna kon het timmeren beginnen. Het was een hels kabaal in de Groenhoeve, iedereen timmerde er al snel op los. Tussen het timmeren door kon iedereen ook nog een voederkopje maken. In een oud koffiekopje werd zaad met vet gestopt. Een stokje en touwtje eraan en dit kopje kan zo in de boom gehangen worden. Ieder jeugdlid mocht een nestkast en koffievetkopje mee naar huis nemen.

VLU: wilgen knotten

Ook dit jaar zijn we weer 'onze' knotwilgen gaan knotten. Willem Peters vertelde de jeugd over het ontstaan en onderhoud van de kersenboomgaard en het milieubos aan de Patrijsweg in Uden. Bijna jaarlijks zijn we hier welkom om aan het onderhoud mee te helpen. Met name de rij knotwilgen die we geadopteerd hebben. Als je de wilgen niet bijna jaarlijks bijhoudt zijn de takken niet meer met de hand te snoeien. Deze ochtend was het best fris, de jeugd wilde dan ook snel beginnen. Handschoenen aan en aan de slag! Zagen, tangen en ladders werden naar het wilgenpad gebracht. De takken vlogen van de boom af, wat ging het snel. Een groepje zorgde dat de kleine takken naar de wal aan de achterzijde gingen, de grotere takken gingen op een enorme stapel wat eigenlijk een leuke hut is. De eerste bomen waren na een uurtje volledig kaal gemaakt, wat ook een leuke stoel geeft om even in bij te komen. In de pauze kregen we wat drinken en natuurlijk onze vertrouwde koeken. Na de pauze wilde de jeugd weer snel aan de slag, ze wilde al onze knotwilgen af hebben. Opeens ontdekte Peter een IJsvogel bij het vijvertje. Deze bleef zelfs gewoon zitten. Bijna iedereen is er naar toe gegaan om deze IJsvogel te bekijken, prachtig! Twee jeugdleden hadden er geen tijd voor, hun boom moest immers af zijn! Na het knotten hebben we natuurlijk een groepsfoto gemaakt, het werk was gedaan!

Dierensporen

In de winter zijn dierensporen makkelijker te vinden dan in het voorjaar, vandaar dat we op een winterse dag het bos in zijn gegaan. Onze jeugd (speurneuzen) gingen deze ochtend vrij snel op pad. Vooraf had ieder groepje een vragenlijst met een sporenlijst mee gekregen. Al snel werden er onderweg konijnenkeutels gevonden. Wildwissels zijn er ook diverse gezien, helaas zijn er geen dassenharen bij gevonden. Op de Slabroekse heide werd een Alpenwatersalamander onder een boomstam gevonden. Deze hield hier nog een winterslaap. Naast de vele konijnenkeutels werden er ook reeënkeutels gevonden. Daan ontdekte zelfs een Neushoornkever die bezig was om mest bij elkaar te verzamelen. Enthousiast kwam de jeugd rond half twaalf weer terug bij de parkeerplaats.

Echt naar buiten?

Ken je kinderen die wel warmlopen voor een grote portie natuur op elke derde zaterdag in de maanden hier erg graag tijd voor vrij willen maken? Laat ze contact opnemen met een van de begeleiders, zodat ze zich op kunnen geven. Een keer vrijblijvend meelopen kan natuurlijk altijd. Opgeven kan op www.vogelwachtuden.nl en klik op jeugd.

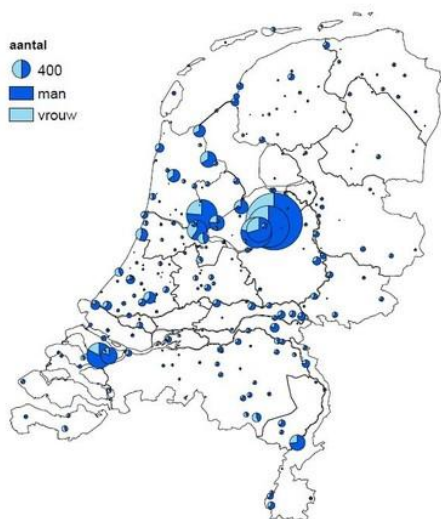
Peter van de Braak (Jeugdcoördinator, telefoon 0413-253586)

Opmerking: De tekening van de IJsvogel is van Daan.

Wetenswaardigheden... door John Hermans

Veel meer mannen bij de Tafeleend

De Tafeleend neemt snel af, maar waardoor is nog niet precies duidelijk. Er lijkt iets mis met de opbouw van de populatie. Om daar meer over te weten te komen, turfden waarnemers in heel Europa de geslachtsverhouding bij deze eendensoort. In Nederland bekeken waarnemers in de

**Verhouding man/vrouw
Tafeleend per
watervogeltelgebied
(Bron: Sovon Vogelonderzoek
Nederland)**

afgelopen maanden ruim 50.000 Tafeleenden: 71% waren mannetjes, 29% vrouwtjes. Van de Tafeleend zijn er ôs winters steeds minder te zien in Noordwest-Europa. De afgelopen 25 jaar nam het aantal overwinteraars met een kwart af, een ontwikkeling die ook in Nederland goed merkbaar was. Een zorgelijke afname met een nog onbekende oorzaak. Deze afname van Tafeleenden is al een tijdje voer voor discussie onder eendenspecialisten. Er zijn, in tegenstelling tot bijvoorbeeld bij Zaagbekken, geen duidelijke aanwijzingen voor een verschuiving van het winterareaal onder invloed van gemiddeld zachter wordende winters. Regionaal spelen voedselproblemen mee, maar dat lijkt op populatieniveau niet de hoofdreden te zijn. Een van de hypothesen voor de scheve geslachtsverhouding is dat er jaarlijks te weinig vrouwtjes overleven. Dat zou komen doordat ze in de broedperiode makkelijker gepredeerd worden dan mannetjes. Een andere hypothese is dat mannetjes eerder aankomen in de wintergebieden. Daar zouden ze vervolgens de beste voedselplekken bezetten. Maar zijn er ook echt minder vrouwtjes?

Veel meer mannen

Om die vraag te beantwoorden, deed Kane Brides van de Duck Specialist Group dit najaar de oproep om in heel Europa geslachtsverhoudingen van Tafeleenden te noteren. In Nederland sloegen Waarneming.nl en Sovon de handen ineen en riepen waarnemers en watervogeltellers op om Tafeleenden te turven. In de periode van 1 november tot en met 31 januari gaven 814 waarnemers 3737 bruikbare waarnemingen door, waarvan 3551 via Waarneming.nl. Een imposante steekproef met een mooie spreiding over het hele land. Er zitten vast wat dubbel getelde eenden tussen, maar na een bewerking van de getallen ontstaat er een eenduidig beeld: in vrijwel iedere groep in ons land hebben mannetjes de overhand.

Niet veel veranderd

De verhouding in Nederland pakt dus sterk in het voordeel van de mannetjes uit. Voor een totaalbeeld moeten de gegevens natuurlijk gecombineerd worden met tellingen uit heel Europa. Zo'n internationale telling werd ook al eens in de winters van 1988/89 en 1989/90 gedaan. Destijds bleek de verhouding 59% mannen en 41% vrouwen te zijn. In Nederland was het aandeel mannen 65 tot 70%; er is in de afgelopen vijftientig jaar dus niet veel veranderd in de samenstelling van groepen Tafeleenden in ons land.

Op basis van de internationale gegevens zal er ongetwijfeld een uitgebreidere analyse worden gedaan door de eendenspecialisten. Overigens is het turven van geslachten (en leeftijden) altijd een zinvolle actie om populatie-ontwikkelingen te kunnen volgen. Blijven doen dus!

Uit: Sovon Vogelonderzoek Nederland, Waarneming.nl, 12 februari 2016

Opvallend veel IJsduikers deze winter

De afgelopen winters werden in ons land zo'n tien tot dertig IJsduikers gezien. Deze winter gaat het tot nu toe in Zeeland om minimaal veertien tot zestien exemplaren en mogelijk eenzelfde aantal in de rest van het land. De afgelopen decennia lijken de aantallen IJsduikers in ons land toe te nemen. Ook komen ze steeds vroeger in de winter aan.

De IJsduiker heeft het formaat van een Grauwe Gans en een Aalscholver. De meer algemene Roodkeel- en Parelduiker zijn een stuk kleiner. Wat ook opvalt, is de forse snavel. Met een populatie van driehonderd paren op IJsland en duizend tot tweeduizend op Groenland bedraagt de Noordwest-Europese winterpopulatie rond de vijfduizend vogels. Naar schatting 4.500 IJsduikers overwinteren rond de Britse Eilanden, maar de soort kan langs de gehele westkust van Noorwegen tot Portugal worden waargenomen. De Noord-Amerikaanse populatie, die vooral in Canada huist, bestaat uit 600.000 exemplaren; er is echter geen (ring)bewijs dat zulke vogels Europa bereiken.

Nederland

De afgelopen winters werden in ons land zo'n tien tot dertig vogels gezien. De meeste doorgaans in het Deltagebied en langs de Noordzeekust. De aantallen bij ons lijken de afgelopen decennia te zijn toegenomen en de aankomst valt steeds vroeger in het winterseizoen. De hoogste trefkans is er in de maanden november tot en met februari. Kansrijke plekken in Zeeland zijn bij de Brouwersdam, Oosterschelde, Veerse Meer en Krammer Volkerak. Ook deze winter zijn ze daar gezien. In Zeeland wordt melding gemaakt van een nieuw fenomeen: adulte vogels die terugkeren op vaste plekken. In het binnenland is de kans een stuk kleiner maar bij de WML-plas langs de Maas bij Heel wordt de soort iedere winter gezien. Tot nu toe deze winter gaat het in Zeeland om minimaal veertien tot zestien exemplaren en mogelijk eenzelfde aantal in de rest van het land.

Een Amerikaan in Den Haag?

In het oosten van het land waren twee vogels aanwezig. In de Ooijpolder bij Nijmegen en in de Achterhoek op een zandgat bij Didam. De ontdekker op de laatste plek was verheugd met de waarneming want het is volgens hem óé plas waar nooit wat zit! Ook een andere IJsduiker baarde opzien. Dat is omdat de vogel ontdekt werd in het Laakkwartier in Den Haag. De soort heeft als voedsel vis, insecten en kreeftachtigen. Deze worden duikend, met de krachtige achterpoten onder water zwemmend, bemachtigd met de snavel. De vogel in het Laakkwartier kon vaak mooi bekeken worden en men zag ook dat deze vooral Amerikaanse rivierkreeften at, een exoot. Of het ook een Amerikaanse IJsduiker is, weten we natuurlijk niet. Kijk op waarneming.nl waar op dit moment IJsduikers te zien zijn of kijk op de plas bij je in buurt. Je weet maar nooit. Wel goed kijken en nog eens goed kijken, IJsduikers kunnen heel lang onder water blijven.

IJsduiker (foto Mark van Els)

Uit: Sovon Vogelonderzoek Nederland, 5 februari 2016

Opmerking: Tijdens onze excursie in december in 2015 zagen we bij Neeltje Jans een IJsduiker en bij de Brouwersdam maar liefst twee exemplaren.

2016 is het Jaar van de Kievit

Het gaat niet goed met één van de bekendste weidevogels, de Kievit. Vanaf halverwege de jaren 90 neemt het aantal Kieviten snel af. Waarschijnlijk overleven te weinig jonge Kieviten de eerste weken. Reden voor Vogelbescherming Nederland en Sovon om het Jaar van de Kievit uit te roepen. Daarin doen ze onderzoek naar jonge Kieviten en naar de juiste maatregelen om het tij te keren.

De Kievit is een algemene soort in agrarisch gebied, maar neemt de laatste decennia in snel tempo af. Elk jaar krimpt de broedpopulatie in Nederland met meer dan 5%. Sinds 1990 is de populatie ongeveer gehalveerd. De Kievit gaat daarmee de andere weidevogels zoals de Grutto en de Scholekster achterna. Er zijn sterke aanwijzingen dat jaarlijks te weinig jonge Kieviten groot worden. Door intensivering van de landbouw en de daarmee samenhangende verdroging zijn hun overlevingskansen laag. Daar komt bij dat met uitbreiding van het stedelijk gebied het leefgebied van de Kievit is gekrompen.

Overlevingskansen

Om te kijken wat de overlevingskansen van jonge Kieviten zijn, gaan onderzoekers en vrijwilligers op verschillende plekken in het land vooral jonge Kieviten ringen en volgen. Kieviten broeden in zowel grasland als op akkers en daarom kijken de onderzoekers in beide typen gebieden. Daarbij letten ze ook op de effectiviteit van beschermingsmaatregelen en hoeveel eieren er per gebied uitkomen. Met hulp van vrijwilligers hopen ze de kansen van een kuiken nauwkeurig vast te leggen.

Bekende weidevogel

De Kievit is een bekende weidevogel die in heel Europa voorkomt. In Nederland broeden volgens de laatste schatting (2011) tussen de 160.000 en 240.000 paren. Van alle provincies herbergen Friesland en Noord-Brabant de meeste Kieviten. De soort staat bekend om het vroege broeden. Al in maart kunnen Kieviten een nest beginnen en als gevolg van de warmere voorjaren vindt de eileg steeds eerder plaats.

Samenwerking

In het Jaar van de Kievit slaan verschillende natuurorganisaties de handen ineen. Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland werken samen met het Vogeltrekstation en LandschappenNL. Sovon en het Vogeltrekstation voeren het onderzoek uit, bijgestaan door vrijwilligers.

Uit: Persbericht Vogelbescherming, 28-december 2015

Raven zijn magnifieke luchtacrobaten

In februari kan een Raaf al op de eieren zitten. Raven zijn, net als Aalscholvers, Blauwe Reigers en Bosuil, heel vroege broeders. Ze zijn ook ware luchtacrobaten. Al in april kunnen de eerste jongen uitvliegen. Dat gebeurt op steeds meer plaatsen in Nederland, want de Raaf is niet zo zeldzaam meer. In het begin van de twintigste eeuw was de soort in Nederland uitgeroeid. Maar na een spannend uitzetproject, dat in het begin vele tegenslagen kende, kreeg de Raaf weer langzaam vaste voet aan de grond. Vooral op en rond de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en hier en daar in Flevoland kunnen we Raven zien. Let dan goed op hun luchtshows. Raven zijn magnifieke vliegers die zich in de baltsvlucht bijna helemaal omdraaien.

Uit: Nieuwsberichten Vogelbescherming, 28 januari 2016

Opmerking: De Raaf in de Maashorst zit inmiddels te broeden en heeft eieren. Dit jaar worden de jongen geringd zodat we met een beetje geluk kunnen volgen waar de jongen blijven.

Terugmelding Kerkuil

Ik werd gebeld door iemand uit Odiliapeel met de melding dat hij op de Nieuwedijk een dode uil met ring had gevonden. Het ringnummer werd doorgegeven waarna ik dit heb doorgemeld aan het vogeltrekstation in Arnhem. Enige dagen later kreeg ik het volgende al in mijn mailbox:

Vriendelijk bedankt voor uw melding van een geringde vogel. Hieronder treft u de gegevens over deze vogel aan. Als u fouten in deze melding aantreft verzoeken wij u vriendelijk deze aan ons te melden. Het doel van het verzamelen van ringgegevens is om kennis te vergaren over trek en overleving van vogels.

Identificatie		
Metalen ring:	Arnhem VT [Netherlands] (NLA) ...5484131	[NLA ...5484131]
Andere merktekens:	geen andere (kleur)merktekens aanwezig	[ZZ]
Ringgegevens (geringd door: J.W.J. Vereijken (982))		
Datum (dd.mm.jjjj):	29-05-2015, ----, datum is exact op de dag af	[0]
Soort:	Kerkuil (Tyto alba)	[07350]
Geslacht:	onbekend	[U]
Leeftijd:	nestjong, niet vliegvlug	[1]
Plaats:	16 Achterbosch, Lieshout, Laarbeek, Noord-Brabant, Nederland	[NL09]
Coördinaten:	lat: 51° 30' 0 (51.51), lon: 5° 35' 0 (5.57)	toon op kaart
Nauwkeurigheid:	nauwkeurig tot op de ingevulde ringcoördinaten	[0]
Euring code: NLA0...548413101ZZ0735007350N0N-UU11U01470290520150----NL09+513041+0053412000004-----		
Meldgegevens (gemeld door: Publieke Meldingen (PM1))		
Datum (dd.mm.jjjj):	26-01-2016, 0900, datum is exact op de dag af	[0]
Soort:	uil sp. (Strigidae)	[07719]
Geslacht:	onbekend	[U]
Leeftijd:	onbekend of niet opgegeven	[0]
Plaats volgens Google:	Nieuwedijk 2, 5409 SB Odiliapeel, Nederland	[NL09]
Plaats volgens melder:	Nieuw	
Coördinaten:	lat: 51° 38' 52 (51.647816655081), lon: 5° 42' 2 (5.70065975189209)	toon op kaart
Nauwkeurigheid:	nauwkeurig tot op de ingevulde ringcoördinaten	[0]
Conditie:	dood, korter dan 1 week	[2]
Omstandigheden:	verkeersslachtoffer	[40]
Andere merktekens:	geen andere (kleur)merktekens aanwezig	[ZZ]
Opmerkingen:		
Euring code: NLA0...548413104ZZ0771907350N0--UU01U0099U2601201600900NL09+513852+00542020240040001703000242		
Afgeleide gegevens		
Afstand tot ringplaats: 17 km	Verstreken tijd: 242 dagen	
Richting van ringplaats: 30 graden	is 7 Month(s) 28 Day(s)	

Met vriendelijk groet,

Vogeltrekstation

info@vogeltrekstation.nl www.vogeltrekstation.nl www.griel.nl

Het Vogeltrekstation is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW en de Ringersvereniging

Centrum voor vogeltrek en -demografie
Dutch centre for Avian Migration and Demography
Postbus 50, 6700 AB Wageningen, Nederland
Tel. 00 (31) 317 47 34 65

Als jullie ook ooit vogels vinden met ringen geef dit dan door aan het vogeltrekstation. Je krijgt meteen de hele levenswandel van de soort te zien.

John Hermans

Hoogtepunt in de Ooijpolder

Zondag 27 december vond de excursie naar de Ooijpolder plaats. Iets na achten stapten 23 vogelaars in de zeven gereedstaande wagens en werden de motoren gestart. Het was nog donker maar het zou een mooie dag worden. Op naar de Gelderse Poort! Na de afdaling van de Nijmeegse stuwwal draaiden ze de Ooijsedijk op. Daar stonden bij het Hollandsch-Duitsch gemaal nog twee óvogelsô al vijf minuten te wachten om opgenomen te worden in de karavaan. Dat gemaal stond er overigens al 82 jaar! Het onveilig maken van de dijken kon beginnen: op zoek naar de IJsdijker en de Zeearend! Voor de chauffeurs was het oppassen geblazen want de hele weg werd benut. Van links naar rechts ging het en weer terug en links en rechts en zo vaker. Plotseling stoppen, weer optrekken en op de rem! Ze kwamen ogen en oren te kort, want er durfden ook nog skeeleraars en meer of minder hard- en zachtlopers over diezelfde dijken te bewegen. Zelfs fietsers hadden het lef deze zondagmorgen tussen al die vogelaars door te gaan jakkeren! Een bekende tegenligger (Jos van der Wijst, red.), verlost van volleyballende dochter, zag dit alles vanuit de verte aan en besloot spontaan om te draaien en zich ook maar bij die vlucht aan te sluiten. Nu waren we zelfs met negen auto's. Grote groep, groot succes. Onder de klanken (tenminste in onze auto) van de Top 2000 werd er stevig gespot, nieuwtjes en sterke verhalen uitgewisseld en zelfs jeugdherinneringen opgehaald! Langs oude steenfabrieken en pittoreske dijkhuisjes, waar vroeger die noeste werkers in gewoond schijnen te hebben, tuften we na iedere stop verder in de hoop op die ójdsduikelaarô of óvliegende deurô. Elk moerasje, oude rivierarm, wiel, vijver of nevengeul werd afgespeurd. Maar de IJsdijker kwam niet tevoorschijn. Waarschijnlijk bij gebrek aan ijs op deze recordbrekende midwinterzondag. Hij zou er toch zitten? Wel de nodige eendensoorten, twee Grote Zaagbekken, Buizerds, Kieviten, reigers, meeuwen en nog meer van dat gespuis.

Speuren naar de IJsdijker

Bij de Bisonbaai werd bij gebrek aan fatsoenlijke parkeervakken maar min of meer creatief geparkeerd en afgedaald naar de rand van het water. De naam, Bisonbaai, overigens schijnt afgeleid te zijn van het baggerschip dat verantwoordelijk was voor het ontstaan van deze illustere plas. Die laatste waardering is dan weer te danken aan de onderhand legendarische gewoonte, vooral in de jaren zestig en zeventig, om hier ongekleeft te recreëren oftewel het nudisme te bedrijven. Waarschijnlijk heeft ook menige vogelaar hier warme herinneringen aan, want bijna iedereen wist ervan! Maar goed, er werd ook nog heel nauwkeurig het water afgespeurd om bijzondere vogel-exemplaren te ontdekken. Brilduikers, Smientjes en wat Storm- en Kokmeeuwen o.a. Echt spectaculaire ontdekkingen werden er niet gedaan, althans op vogelgebied, maar plotseling verscheen er aan de overzijde een in badjas gehulde vrouwelijke gedaante die zowaar aanstalten maakte zich in het water te begeven. Vele telescopen maakten vervolgens een verdacht rukje naar rechts en richtten zich op deze ongeveugelde. De badjas ging uit en ja hoor, de wens van de meeste vogelaars ging in vervulling. Ik zal u de details besparen maar de (waarschijnlijke) voorbereiding voor de Nieuwjaarsduik was een welkome vervanging voor het gebrek aan gevederde vrienden op dat moment en leverde de nodige sappige commentaren op.

Na deze escapade werd het bivak toch maar weer opgeslagen. Dit ging overigens niet helemaal zonder vallen en opstaan maar wel gladjes, getuige de modderklonten die hier en daar rondvlogen en zelfs op een van de telescopen belandden.

Verder weer in de wagens de Duffeltsedijk af. Na een poosje werd er weer eens naar links uitgeweken en de wagens stilgezet. We zagen koortsachtige bewegingen in de auto's voor ons en gebruis naar telescopen. Daar hadden we op gewacht, hier hadden we vurig op gehoopt: Zeearend! Niet één maar zelfs twee! Op een afstand van zo'n tweehonderd meter, schat ik, waar Dafne Schippers 21,63 seconden voor nodig zou hebben, zaten er twee rustig in het gras. Naast de kribben, hoe toepasselijk in deze kersttijd! Zelfs met het blote oog waren ze waar te nemen. Heel wat anders dan

Twee Zeearenden tegelijk!

mijn vorige kennismaking met deze soort, toen moest ik afgaan op kreten van de kenners die een stipje in de lucht op kilometers afstand al bejubelden en benoemden tot arend! Ik schijn dus in de Biesbosch al een Zeearend gezien te hebben. Dit sloeg alles. Rustig bleven ze zitten, moeder met kind natuurlijk, af en toe een uitval naar wat vervelende Kraaien of zomaar een hups sprongetje. Prachtige plaatjes! Jan-Willem hoorde ik vertellen dat hij dit echt onder embargo zou doorgeven, bang voor uilentaferelen en dus een enorme stroom vogelaars, waardoor hij en John, vanwege de verstopte dijk, niet meer op tijd thuis zouden zijn voor de soep. Toen ik na thuiskomst nog even op waarneming.nl keek stond zijn melding van de zeearend er inderdaad niet op. Wel van zes andere Vogelwachters uit onze groep. Een hele kijkochtend lang duurde de roofvogelshow, maar op een gegeven moment hadden ze toch genoeg van het poseren. Zij kozen majestueus het luchtruim, zwaaiden even met de vleugels en onder een explosie van camerageluid was het gedaan met de fotoshoot en verdwenen zij langzaam uit het zicht. Na zoveel natuurgeweld hadden we ons hoogtepunt wel bereikt en was de rest slechts naspel! Voldaan trok de stoet nog wat verder, maar hier kon natuurlijk niets meer tegenop. Hier en daar werd nog wat waargenomen, maar de climax was voorbij. Bij het dorpje Erlecom kwam er toch nog onverwacht een einde aan de karavaantocht. Enkele wagens splitsten zich af en togen huiswaarts(?) Een stuk of twaalf diehards trokken nog even de Erlecomse Waard in om de vogelhut te bezoeken. Nog een leuk wandelingetje tot besluit, weinig tot geen nieuwe soorten, maar wel veel modder aan de schoenen. Aan alles kwam een eind. Op naar de koffie of de soep. Dit was een eind aan een mooie dag met vogels die je normaal alleen op films ziet! Prachtig! Hieronder de volledige lijst met waarnemingen. Dank aan Peter vd Braak!

Grote Zaagbek, Huismus, Turkse Tortel, Grote Mantelmeeuw, Groene Specht, Wilde Eend, Groenling, Slechtvalk, Stormmeeuw, Wintertaling, Kauw, Zeearend, Fuut, Fazant, Boomkruiper, Aalscholver, Grauwe Gans, Tafeleend, Grote Zilverreiger, Kokmeeuw, Blauwe Reiger, Merel, Krakeend, Torenvalk, Nijlgans, Pimpelmees, Smient, Kievit, Slobeend, Putter, Brilduiker, Zilvermeeuw, Kolgans, Koperwiek, Waterhoen, Grauwe Gans, Buizerd, Spreeuw, Zwarte Kraai, Houtduif, Ekster, Winterkoning, Meerkoet en Kramsvogel.

Tekst: Ruut Westerbeek

Foto's: Martien van Dooren

Wouter Vansteelant maakt vooruitgesnelde faam waar

In een weer volle Groenhoeve heeft deze Vlaamse ecooloog en roofvogelkenner op 18 februari 2016 zijn toehoorders van de eerste tot de laatste minuut weten te boeien met zijn verhaal over de roofvogeltrek, specifiek in Batumi (Georgië) aan de Zwarte Zee. Vorig jaar hield hij in dezelfde Groenhoeve een indrukwekkend verhaal over de trek van de Wespddieven in het algemeen. Voor de pauze cijfermateriaal en prachtige plaatjes over de gigantische aantallen roofvogels die er jaarlijks overtrekken. Aantallen waar wij alleen maar van kunnen dromen. In het najaar 1 tot 1,5 miljoen roofvogels. Ook liet hij zien hoe belangrijk, maar tevens ook hoe lastig het is om een goede band met de plaatselijke bevolking op te bouwen. Zij moeten nut en noodzaak van de bescherming van deze vogels inzien. Economisch nut bijvoorbeeld in de vorm van toerisme. Dat kost heel veel tijd en geduld, maar als je hen niet mee krijgt gaat het uiteindelijk toch mis. Zijn team doet dan ook veel aan educatie op onder andere scholen en probeert de jeugd erbij te betrekken.

Wouter Vansteelant in actie in de Groenhoeve

Na de pauze werd het verhaal nog indrukwekkender, maar dan vooral door de plaatjes over de gruwelen van de jacht op deze roofvogels. Jagen zit in de genen van de Georgiërs. Het voorziet niet alleen in de behoefte van vlees voor de straatarme bevolking, want dat is nog te billijken. Maar voor de lol Wespddieven, Kiekendieven en Arenden afschieten en dan op facebook trots een foto met de buit plaatsen, daar snappen wij niets van en er ging dan ook een golf van afschuw door de zaal bij deze plaatjes. Heel veel vogels worden ook (aan)geschoten en nooit meer teruggevonden in de ondoordringbare bergen en ruigtes. Vansteelant liet zien hoe ze heel voorzichtig dit probleem proberen te tackelen, bijvoorbeeld door in eerste instantie de óminder ergeôvalkeniers voor zich te winnen, maar daarnaast toch ook zo goed mogelijk met de jagers te blijven communiceren. Dit houdt in dat je lachend en ook in jagerstenuet met ze op de foto moet willen. Met het beeld van twintig geschoten kiekendieven op een rij, was het de toehoorders duidelijk, dat er nog veel werk te doen is in Batumi naast het trektellen.

Martien van Dooren

Jagen zit in de genen van de Georgiërs

Jaarverslag 2015 Roofvogelwerkgroep

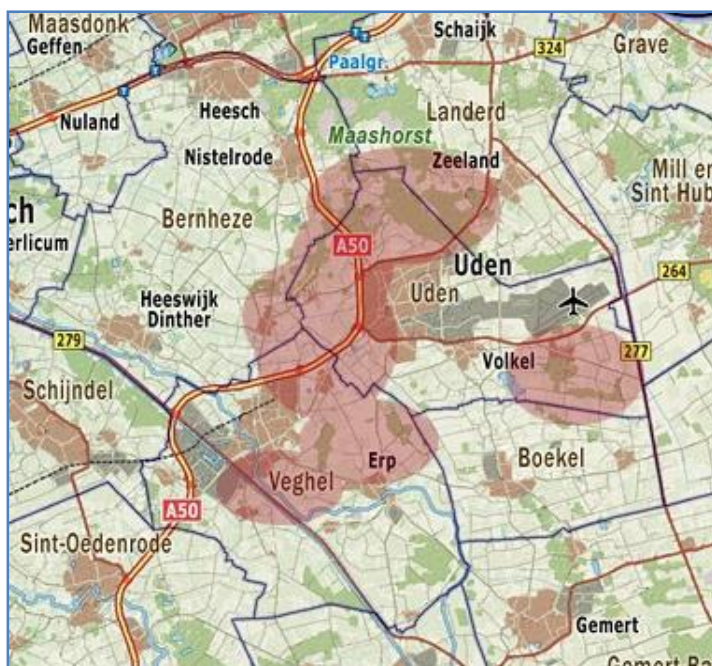
Ɔ Een stabiel aantal broedparen, stabiel aantal uitgevlogen jongen!

Je zou denken dat alles hetzelfde is gebleven met een titel zoals hierboven, maar dat is zeker niet zo. De Sperwer en de Torenvalk zijn in 2015 wat uit het dal geklommen. Voor het eerst sinds 2007 eindigde het aantal Sperwerbroedsels weer in de dubbele cijfers. Die dubbele cijfers gelden ook voor de Torenvalk. Dubbele cijfers en vooral behoorlijk veel meer jonge Torenvalkjes. Een bijzonder fenomeen over de regionale verspreiding is bij de soortbespreking te vinden. Van de Boomvalkjes dit jaar minder broedsels, maar door het uitblijven van stormen en Havikbezoek toch meer jongen uitgevlogen dan vorig jaar. De grote jongens; Buizerd, Havik en Slechtvalk hadden een minder jaar. De oorzaken van de veranderingen zijn natuurlijk divers en per soort weer anders. Daarbij komt dat ons onderzoeksgebied beperkt is en conclusies zijn aan de hand van dergelijke kleine volumes niet echt verantwoord.

Het onderzoeksgebied beslaat net zoals andere jaren Maashorst-Zuid tot boven de Brobbelbies, de wijde omgeving van Mariaheide, de Erpse bossen, Volkel-Odiliapeel en de wijde omgeving van Zijtaart. Het veldwerk wordt gedaan door zeventien personen die vaak groepsgewijs opereren, maar ook zijn diverse gebieden door deze personen alleen bezocht. Alles wordt vastgelegd op nestkaarten en daarnaast opgeslagen in een centrale database.

De broedsels van de volgende soorten worden gevolgd: Boomvalk, Buizerd, Havik, Slechtvalk, Sperwer, Torenvalk en Wespindief. Alle broedresultaten worden hieronder in een tabel naar voren gebracht.

Totaaltabel

Jaar:	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	64	65	68	66	61	60	47	47	72	48	63	71	56	54	60	49	61
Eieren	184	207	165	160	154	135	137	151	231	128	184	210	163	171	217	168	217
Jongen	171	174	149	121	139	113	128	125	185	114	144	196	139	150	185	143	164
Uitgevlogen	157	157	135	112	138	105	117	109	180	101	140	173	124	137	166	126	137

*Mannetje Sperwer neemt een zonnebad, Uden 10 mei 2015
(foto Willy van Lanen)*

De omstandigheden in 2015: Het was niet altijd zo zonnig als op bovenstaande foto waar een Sperwermannetje een heerlijk zonnebad neemt.

Per soort zie je hieronder wat de resultaten zijn in ons gebied:

Boomvalk

We hebben een vrij constant aantal broedparen Boomvalken. Dat is ook dit jaar zo, ook al lijkt dat in onderstaande tabel niet zo te zijn. We hebben in één deelgebied te maken met een tijdelijk verminderde inspanning. Het werkelijk aantal zal dus waarschijnlijk gewoon zes geweest zijn. Of mogelijk zelfs meer, de Boomvalk is namelijk een soort die zich steeds minder gemakkelijk laat vinden. Ze lijken steeds minder vocaal te worden. Alle eieren werden ook jongen en alle jongen vlogen ook nog eens uit. Goed nieuws!

Boomvalk	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	4	6	6	6	6	9	6	2	4	3	3	3	2	1	0	0	2
Eieren	11	10	12	14	17	17	16	6	8	8	7	5	5	0	0	0	6
Jongen	11	10	12	8	14	15	16	5	7	8	6	5	5	0	0	0	6
Uitgevlogen	11	8	11	8	14	11	15	4	5	8	5	5	5	0	0	0	3

*Jonge Boomvalkjes in spiegel
26 juli 2015
(foto Willy van Lanen)*

Buizerd

In 2014 hadden zeven van de 24 broedsels drie of meer uitgevlogen jongen, in 2015 zijn dat maar twee van de 21 broedsels. Geen grote broedsels dus. Doch al met al nog best een goed jaar, vanwege weinig uitval in het jongenstadium. Je zou verwachten dat er voorafgaand aan en rondom de eileg dus een mindere goede voedselsituatie was dan tijdens de jongenfase. Of dit ook zo is weten we niet. We doen helaas geen kwalitatief en kwantitatief voedselonderzoek.

*Buizerd 7 februari 2016
(foto Willy van Lanen)*

Buizerd	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	21	24	23	26	17	22	11	14	26	18	19	26	21	17	17	16	16
Eieren	38	54	40	46	22	33	20	20	51	27	29	47	34	27	41	21	36
Jongen	38	52	38	41	26	30	20	17	41	27	25	44	30	26	31	17	30
Uitgevlogen	34	47	36	37	26	29	19	16	41	24	23	38	28	29	28	14	25

Havik

De Haviken hebben wederom een goed jaar achter de rug. Weliswaar minder broedsels en jongen dan in het topjaar 2014. Echter alle eieren kwamen dit jaar uit en nagenoeg alle jongen vlogen ook uit. Dat duidt op een erg goede voedselsituatie. En zo zie je met een kwart minder broedsels dan in 2013 toch evenveel uitgevlogen jongen.

Havik	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	16	19	21	16	13	14	12	10	15	8	14	14	10	7	8	5	7
Eieren	39	62	49	40	28	36	29	25	43	19	28	31	27	23	26	17	21
Jongen	39	52	45	37	25	33	29	24	35	19	24	28	23	19	22	15	16
Uitgevlogen	38	47	38	37	25	32	28	22	33	18	23	25	21	18	20	14	15

Slechtvalk

Het broedseizoen in Veghel begon voorspoedig. In maart allebei aanwezig op de bekende broedplek en er werden paringen gezien. Op 10 april drie eieren aanwezig en op 7 mei drie kleine jongen. Op 27 mei met ringer Peter van Geneijgen naar boven geklommen, maar helaas een volledig leeg nest. Alle jongen verdwenen, naar de reden kunnen we alleen maar gissen. Ook in Uden van de nieuwe kast op de Petruskerk is nog geen positief nieuws te melden. Er is hier wel regelmatig een koppel aanwezig, dusé

*Slechtvalk op de Petruskerk in Uden, 14 februari 2015
(foto Peter van de Braak)*

Slechtvalk	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	1	1	1	1													
Eieren	3	3	3	2													
Jongen	3	3	3	2													
Uitgevlogen	0	3	3	2													

*Mannetje Sperwer bij
oeverzwaluwenkolonie
Uden, 10 mei 2015
(foto Willy van Lanen)*

Sperwer

De Sperwer klimt uit het dal, tenminste dat zou je voorzichtig denken aan de hand van de cijfers. Veel broedsels zitten tegenwoordig in de steden en dorpen of dicht er tegenaan. Sperwers zitten tegenwoordig op kerkhoven, bij sportvelden en zelfs in (grote) tuinen. In natuurgebieden als de Maashorst wordt nog nauwelijks gebroed. Waarschijnlijk is dit voornamelijk te wijten aan predatie (van de Havik). Het relatief lage aantal uitgevlogen jongen heeft waarschijnlijk dezelfde oorzaak: de Havik wil nog wel eens op bezoek komen!

*Juvenile Sperwer
Vorstenbosch, 12 juli 2015
(foto Willy van Lanen)*

Sperwer	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	11	7	9	6	8	8	6	9	12	7	13	13	10	13	19	10	20
Eieren	40	37	25	25	28	25	24	37	49	22	45	55	41	44	75	46	80
Jongen	27	25	20	11	25	15	21	34	35	19	38	52	39	38	66	44	58
Uitgevlogen	22	22	18	6	25	15	18	30	34	15	38	44	36	33	55	39	45

Torenvalk

De Torenvalk lijkt zich weer wat te herstellen. Mogelijk wat influx door het enorme goede broedseizoen vorig jaar in andere delen van ons land (met name Friesland e.o.). Bijzonder is wel het enorme verschil in de deelgebieden binnen ons werkterrein. Het gebied direct ten zuiden van de Leijgraaf (bedoeld wordt Mariaheide en directe omgeving) lijkt voor de Torenvalk niet meer interessant.

Van 2001 tot en met 2005 hadden we hier in totaal 41 broedsels. Dat is een gemiddelde van ruim acht per jaar. Van 2011 tot en met 2015 komen we aan twee broedparen. Dat is een gemiddelde van nog geen half. Aan de broedgelegenheid kan het niet liggen. De nestkasten hangen nagenoeg allemaal nog op dezelfde plekken. Als we met mensenogen naar het landschap kijken is ook dat niet heel erg veranderd. Uiteraard zijn veel weilanden veranderd in maïsakkers en de weilanden die er nog zijn, zijn minder bloemrijk, maar daarmee nog geen duidelijke reden voor deze

enorme keldering. Hoe is dat dan ten noorden van de Leijgraaf? Van 2001 tot en met 2005 twintig broedgevallen en van 2011 tot en met 2015 32 broedgevallen. Bijzonder dat hier zich dus een lichte stijging voordoet. En nagenoeg al deze broedsels zitten gewoon in cultuurland, waar net als ten zuiden van de Leijgraaf meer maïs en minder bloemen en overhoekjes te zien zijn. Vooralsnog een compleet raadsel!

Torenvalk

Torenvalk	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	11	8	8	11	16	4	11	12	15	11	13	13	12	15	16	18	16
Eieren	53	41	36	33	59	22	48	63	80	50	>72	>68	>55	>67	>82	>84	74
Jongen	53	32	31	22	49	18	42	45	67	39	51	65	42	59	71	67	54
Uitgevlogen	52	30	29	22	48	16	37	37	67	36	51	60	34	54	63	59	49

Wespendif

Helaas werd er door ons afgelopen jaar geen broedsel van de Wespendif ontdekt in de Maashorst of elders in ons gebied. Uiteraard zien we wel eens een Wespendif, maar ondanks twee zondagen (12 en 19 juli) posten op diverse plekken in de Maashorst geen reden om aan een zeker broedsel te denken.

Wespendif	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	2	1	2	0	0	0
Eieren	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	2	0	3	0	0	0
Jongen	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	2	0	3	0	0	0
Uitgevlogen	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	1	0	3	0	0	0

Samenvattend

Het aantal gevonden broedsels is redelijk stabiel. De laatste jaren ook relatief veel jongen. Dat geeft hoop voor de toekomst en hopelijk gaan we er volgend jaar weer net zo veel vinden. Heb je zin om ons daarmee te helpen dan kan dat, we kunnen namelijk alle hulp gebruiken. Neem dan contact op met William van der Velden (william.vandervelden@home.nl).

Jaar:	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	64	65	68	66	61	60	47	47	72	48	63	71	56	62	46	55	61
Eieren (geteld) gem.	3,8	4,2	3,4	3,1	3,6	3,8	3,0	4,4	4,2	4,6	4,4	4,1	3,6	3,8	4,5	4,1	3,7
Jongen per nest gem.	2,6	2,5	2,2	2,0	2,3	1,9	2,7	2,7	2,6	2,4	2,2	2,7	2,3	1,9	3,5	1,8	2,7
Jongen uitgevlogen gem.	2,5	2,4	2,0	1,8	2,3	1,8	2,5	2,3	2,5	2,2	2,2	2,4	2,3	1,9	3,3	1,8	2,7
Uitgevlogen	157	157	135	112	138	105	117	109	180	101	140	173	124	137	166	126	137

Een meer uitgebreid verslag zal vanaf april 2016 te vinden zijn op de website van Vogelwacht Uden e.o.

Namens de

William van der Velden en Ton van den Tillart

Met dank aan Mignon van den Wittenboer voor correctie en lay-out van het verslag.

Deelnemers werkgroep 2015:

Ad Bekkers, Cor Broeren, Annemarie van Diepenbeek, Lammy van Diepenbeek, Jan-Koos Doorten, Hans van de Heuvel, Chris van Lieshout, John Opdam, Jan van den Tillaart, Ton van den Tillart, William van der Velden, Theo Veldpaus, Wil Verbossen, Jan Verhoeven, Piet van der Voort sr. en Pieter van der Voort jr.

Excursie Lauwersmeer op zondag 31 januari 2016

Deelnemers: Peter van de Braak, Koos Doorten, Jan-Willem en John Hermans, Isidro Rendon en Theo Vos

Het Nationaalpark Lauwersmeer ligt aan de Waddenzee tegenover het eiland Schiermonnikoog en op de grens van Groningen en Friesland. Het is tot aan het startpunt Zoutkamp aan de Groningse kant of Dokkumer Nieuwe Zijlen aan de kant van Friesland ongeveer een 250 km. en ca. 2,5 uur rijden vanaf Uden. Het weer viel uiteindelijk mee, gezien de tijd van het jaar. Het was overwegend droog en er was een paar uur een vaag zonnetje. Het was circa vijf graden, maar er stond echter wel een vrij forse wind uit het westen die, als je een tijd aan de waterrand stond te vogelen, alle warmte uit je broek joeg. Deze forse wind was ook de oorzaak dat het aantal soorten vogels dat we gespot hebben beperkt bleef tot een zeventig. Vooral de kleinere soorten en enkele steltlopers hebben we om die reden gemist. Aan het eind van dit verslagje geef ik in een overzicht de soorten gespotte vogels per familiegroep weer.

We hebben de route vanaf Zoutkamp richting Lauwersoog gereden van ca. 09.30 tot 11.30 uur. Bij Lauwersoog hebben we vervolgens via de Zeedijk een tussenstapje gemaakt naar de kwelders bij de Hornhuisterpolder (Groningse kant). Later op de middag zijn we weer via de N361 naar Friesland gereden waar we eerst de slikken bij Paesens en Moddergat hebben bezocht alvorens we via Oostmahorn en Ezumazijl op een drietal plaatsen in de Ezumakeeg onder andere de Zeearend hebben gespot. Vanuit de Ezumakeeg zijn we via Dokkumer Nieuwe Zijlen naar Lauwerszijl, een plaatsje tussen Zoutkamp en Grijskerk gereden alwaar we de Oehoe in een flits hebben mogen aanschouwen. Het was toen ondertussen voorbij 15.30 uur en ongeveer tijd om te vertrekken. Al met al kunnen we stellen dat een dagexcursie naar het Lauwersmeer best mogelijk is, mits de groep deelnemers niet te groot is, maximaal tien à elf personen, met drie auto's en

men bereid is rond een twaalf uur totaal tijd ervoor uit te trekken waarvan al gauw een zes uur in de auto.

Koos, Isidro, John en Theo

Nu eerst iets over het Nationaalpark het Lauwersmeer: wat ik op de plaatselijke tekstborden heb gelezen is het gebied een 6000 ha. groot waarbij de oppervlakte van het natte gedeelte sterk afhankelijk is van de benodigde waterstand in dit deel van Nederland, die via de spuiscuizen, Cleveringsluis bij Lauwersoog geregeld wordt.

Toen wij er waren was er een zeer hoge waterstand en een groot deel van de ruige graslanden stonden onder water of het waren echte nat-dras gebieden waar we met ons schoeisel echt niet in konden wandelen. Aan de Groningse kant hebben we dan ook geen Hooglanders of Konikpaarden gezien. Vroeger had het water uit de Waddenzee hier vrij spel met eb en vloed door een open verbinding. In verband met de grote kans op overstromingen heeft men in 1969 de Waddendijken op Deltahoogte gebracht en de imposante Spuisluizen gebouwd. Praktisch van elk punt waar je staat te vogelen zijn deze te zien en ze zijn altijd een mooi richtpunt in je tocht om het Lauwersmeer. In de 45 jaar is er een prachtig nieuw landschap ontstaan met een enorme oppervlakte aan ondiep water waardoor het een eldorado is voor allerlei soorten vogels. Daarnaast kent het uitgestrekte ruige graslanden, rietvelden en jonge loofbosjes. Om dit park ligt een uitgebreid net aan fietspaden. Zo is er het rondje 'Lauwersmeer' van circa 45 km lang, je komt daarmee langs de belangrijkste vogelkijkhutten, mooie uitzichtpunten en bij een aantal uitkijktorens. Voor de wandelaars liggen er tig gemarkeerde wandelroutes en struinpaden van een enkele km tot vier à vijf km. Al de vogelkijkhutten rond dit meer geven een goed zicht over het water en de aanwezige vogels. Een van deze uitkijktorens ligt in het nieuw ontwikkelde gebied Kollummerwaard van Staatsbosbeheer. In dit voormalige schietterrein kan men vrij rondwandelen, maar enkele gebieden zijn niet toegankelijk. Het gebied wordt begraasd door Konikpaarden en Schotse Hooglanders. Hierdoor is het pad naar de uitkijktoren soms moeilijk begaanbaar. Bruine Kiekendieven jagen hier volop en er is uitbundig rietleven met soorten zoals Roerdomp, Blauwborst, Waterral, Rietzanger en Kleine Karekiet. Deze plaats hebben wij door de hoge waterstand helaas niet kunnen bezoeken. Een kudde Konikpaarden bestaat altijd uit een groep oudere merries met hun veulens. De baas van een kudde is één hengst. Hij verdedigt de kudde tegen onder andere vijanden en andere hengsten. De oudste merrie bepaalt waar de kudde naar toe gaat.

Kanoet

Hieronder volgt een globaal overzicht van onze stop- en kijkpunten met eventueel een toelichting en bijzonderheid. De algemene bijzonderheid die de rest van de dag telkens naar voren komt, is de grote groepen van een soort die zich in dit gebied bevinden met aantallen van 100 tot 500.

- Net voorbij Zoutkamp hebben we twee stops gemaakt, de eerste met uitzicht over het Rietdiep en daarna over de Zoutkamperil. Hier zagen we onder andere de eerste grote groepen Brandganzen en Goudplevieren, ook de eerste Blauwe Kiekendief (vrouwje) en een jagende Slechtvalk.
- Vervolgens hebben we de vogelkijkhut van het Jaap Deensgat aangedaan. Hier merkten we pas echt hoe hoog het water in het Lauwersmeer stond en de kracht van de wind, die strak over het water kwam. Als bijzondere vogel hadden we hier in feite alleen de Ruigpootbuizerd. Met al z'n rietvelden en waterkanten staat dit gebied erom bekend dat het Baardmannetje en de Roerdomp altijd wel te spotten zijn en ik was daar ook feitelijk van uitgegaan, maar helaas het was zo'n dag dat het weer voor deze vogels niet mee zat en de waterstand te hoog was. Dus had ik de pech dat ik deze twee soorten niet op m'n lijst mocht bijschrijven.
- Op naar het Robbengat, hier was de oogst schraal, alleen twee Blauwe Kiekendieven en de Watersnip, een groep Smienten en voor de rest wat algemeen klein spul als Sijs, Vink en zo.
- Lauwersoog hebben we vandaag tweemaal aangedaan. Na een eerste rondje waar we onder andere de IJsvogel, Koperwieken en Kramsvogels spotten, zijn we via de zeedijk richting de Marnewaard gereden. Lauwersoog is een vissershaven (lettercode: LO) en heeft een eigen visafslag. Een gedeelte van de vissersvloot van Urk (lettercode UK) heeft als thuishaven Lauwersoog.

Het dorp en de haven zijn zeer geliefd bij dagjesmensen, ook vanwege de mogelijkheden om verse vis te eten. In Lauwersoog is een schutsluis, de Robbengatsluis, om van het meer naar de Waddenzee te kunnen varen. De spuisluisen van het afstroomgebied van het Lauwersmeer, de R.J. Cleveringsluizen genaamd, bevinden zich ten westen van het dorp. Hier loopt de grens tussen Groningen en Friesland.

- De kwelders van de Hornhuisterpolder, daar spotten we hele grote groepen Rotganzen, Bergeenden, Scholeksters, Wulpen en de Middelste Zaagbek.
- Terug in Lauwersoog hebben we op een drietal plaatsen gespot, te weten de buitenhaven, de binnenhaven met het dok en de camping Robbenoord. Hier zagen we de Roodhalsfuut, de Eider en Steenloper en een aantal Aalscholvers in broedkleed (een iets witte kop), iets wat ik voor de eerste keer zag. We hebben natuurlijk zoals eerder aangehaald ook hier aan de haven onze traditionele vislunch genuttigd. Terug bij de auto moesten Jan-Willem en Theo ieder met een grote Zeebaars van wel tachtig cm. op de foto, maar waar die foto gebleven is blijft een raadsel en deze zal wel ergens op Internet rondzwerven.
- Rond de pier van Paesens-Moddergat. De pier van Paesens-Moddergat loopt zo'n twee kilometer de Waddenzee in. Je kunt er dus allerlei wadvogels zien, zoals de Kanoet en de Bonte Strandloper. Met name deze laatste vormen de indrukwekkende vliegformaties waar wadvogels bekend om zijn. Vogelsoorten die we ook op of rond de pier gezien hebben zijn de Steenloper, Tureluur, Scholekster, Eidereend, Bergeend. In de winter zie je vaak de Sneeuwgorst, Strandleeuwerik. Behoudens de Sneeuwgorst en de Tureluur hebben we de andere waargenomen.
- Rond twee uur zijn we afgezakt naar Oostmahorn en de Ezumakeeg. Bij de Ezumakeeg-Noord is een mooie kijkheuvel waar je verschillende soorten eenden en steltlopers kunt spotten. Bij Ezumakeeg-Zuid staat een prachtige vogelkijkhut die uitkijkt over de slikken met z'n vele strandlopers. Helaas voor ons stond het water te hoog voor deze vogels. Toch hebben we daar het nodige gezien onder andere het grote aantal Buizerds, een vijftiental Grote Zilverreigers, een aantal Pijlstaarten, de Ruigpootbuizerd en natuurlijk de Zeearend speurend en jagend. En tegen de tijd dat we wilden vertrekken, kregen we een grote trek te zien van een drieduizend Brandganzen van hun foerageergebied naar hun slaapplek. In groepen van een vijftig tot tachtig kwamen ze over ons heen, wel twintig minuten lang. Er zijn een aantal foto's van geschoten.
- Op weg naar Lauwerszijl. Peter wist dat in de Oude Ruigezansterpolder al enkele dagen een Oehoe waargenomen was, dus wij op die coördinaten af en ja hoor daar zat de Oehoe een vijftig meter van de weg af in een houtsingel. We hadden alleen de pech dat er weer eens een zogenaamde amateurfotograaf van heel dichtbij een foto wilde nemen. De Oehoe vond dit ongepast en trok op z'n kuierlatten naar een veldschuur een vijfhonderd meter verderop. Voor ons was de observatie helaas kort maar toch was zeker z'n vlucht prachtig om te zien.

Het was ondertussen iets over vieren en het weer begon te betrekken dus was dit voor ons in feite de laatste stop en we zijn vandaar huiswaarts gekeerd naar de Groenhoeve alwaar we rond 18.30 uur de dag af konden sluiten. Conclusie van allen was: een hele mooie en gezellige dag en tevreden met wat we gezien hebben.

Steenloper

Onderstaand nog een overzicht van de soorten die we gezien hebben:

- **Eenden, Futen en Duikers:** Fuut, Roodhalsfuut, Bergeend, Brilduiker, Eider, Krakeend, Kuifeend, Middelste Zaagbek, Nonnetje, Pijlstraat, Slobeend, Smient, Soepeend, Tafeleend, Wilde Eend en Wintertaling.
- **Ganzen en Zwanen:** Brandgans, Grauwe Gans, Kolgans, Nijlgans, Parkgans, Rotgans, Kleine Zwaan, Knobbelswaan en Wilde Zwaan.
- **Grote- en kleine steltlopers:** Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger, Ooievaar, Goudplevier, Kanoet, Kievit, Meerkoet, Scholekster, Steenloper, Waterhoen, Watersnip en Wulp.
- **Roofvogels:** Blauwe Kiekendief (man en vrouw), Buizerd, Ruigpootbuizerd, Slechtvalk, Torenvalk en Zeearend.
- **Meeuwen:** Kokmeeuw, Grote Mantelmeeuw, Stormmeeuw en Zilvermeeuw.
- **Lijsters en zangers:** Koperwiek, Kramsvogel, Merel, Koolmees, Roodborst, Sijs, Strandleeuwerik, Vink en Winterkoning.
- **Duiven en Kraaiachtigen:** Houtduif, Turkse Tortel, Ekster, Kauw, Roek en Zwarte Kraai.
- **Overige soorten:** Aalscholver, Graspieper, Waterpieper, Oehoe, IJsvogel, Ringmus en Spreeuw.

Voor mijzelf waren de bijzondere waarnemingen: Zeearend, Ruigpootbuizerd (5x), Strandleeuwerik (10x), Roodhalsfuut en enkele Aalscholvers in broedkleed.

Tekst: Theo Vos

Foto's: Peter van de Braak

De drie Hanen op de Baggemèrt

Traditiegetrouw vond in Uden op carnavalsmaandag weer de jaarlijkse Baggemèrt plaats. We hebben als Vogelwacht Uden verschillende keren hier met een kraam gestaan om op een ludieke manier onze club en activiteiten onder de aandacht te brengen. Dit jaar hebben we ook weer meegedaan, echter niet met een kraam.

Dit jaar was het motto *âDè kunde gij ókâ*. We hadden elk een boekwerkje bij ons met allerlei verschillende vogels. Aan Jan en alleman werd gevraagd of ze iets van vogels wisten en werd dit boekwerkje vertoond. Er stonden wat kleine hints bij de foto, zodat bijna iedereen toch wel een vogel op naam kon brengen. Zodra dit gelukt was, vroegen we de deelnemer om zijn naam en de naam van de vogel te noteren en werd het blad ergens in de feesttent opgehangen. Elke deelnemer kreeg ons publieksactiviteitenfolder, zodat ze de kennis op een andere tijd nog kunnen bijspijkeren. Na verloop van tijd hing de hele feesttent vol met foto's van vogels. Zelfs de andere dag konden de carnavalsvierders nog nagenieten. We kregen veel positieve reacties op onze aanwezigheid en daar doen we het voor! ☺

Vogelplaten in de feesttent

Namens de drie Hanen,
Peter van de Braak, John Opdam en Jan-Willem Hermans

sVLU levert bijdrage aan behoud natuur en landschap

Een zaterdagmorgen in februari. Het is koud en helder weer. De zon staat nog maar een uur boven de horizon en haar warme stralen veroorzaken een lichte nevel van verdampend vocht boven de velden. Aan de Strikseweg in buurtschap De Rakt klinkt het geluid van motorzagen en regelmatig valt er een metershoge, dunne eikenboom om. Hier wordt door vrijwilligers van de Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (sVLU) gewerkt aan een eikenhoutwal, die om de twintig jaar teruggesnoeid moet worden tot op de stobbe voor het behoud van dit zogenaamde kleine landschapselement. Zo'n dertig vrijwilligers zijn deze ochtend aan de slag. Mannen, vrouwen, jonge meiden en een enkel kind werken in een ontspannen sfeer aan het karwei. Naast het omzagen van de eiken worden dunne takken opgestapeld tot een houtril die kan dienen als schuil- en broedgelegenheid voor vogels en insecten. Stammen worden in handzame stukken gezaagd en op aanhangers geladen om later te dienen als stookhout. Het is een van de twaalf werkochtenden die de sVLU in de loop van het jaar organiseert. Willem Peters, voorzitter van de stichting: 'Onze stichting richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen. Daarbij moet je denken aan elzensingels en houtwallen, knotwilgen, padden- en kikkerpoelen en vennen.' Ernest de Groot, secretaris vult aan: 'We houden ons ook bezig met de aanleg van erfbeplantingen, knippen van hagen, bloemrijke akkerranden en natuur op braakliggende gronden zoals de plukweiden op het Dicoterrein.'

Variatie

sVLU werkt hierbij nauw samen met de gemeente, Staatsbosbeheer, het waterschap en particulieren. Peters: 'Het is werk wat doorgaans niet uitgevoerd wordt. We zijn daarom blij met onze vrijwilligers, die deze onderhoudswerkzaamheden willen verrichten. We hebben een vaste kern van veertig mensen en daaromheen nog twintig mensen die regelmatig meewerken.' De Groot: 'Wij proberen vrijwilligers aan ons te binden door variatie aan te brengen in de werkzaamheden. Wij zorgen voor een goede catering: koffie, thee, koek en na afloop altijd iets anders, erwtensoep of kruidenbitter. Mensen krijgen een persoonlijke uitnodiging voor een werkochtend met uitleg over het werk en adviezen over kleding en gereedschap. Twee keer per jaar houden wij vrijwilligersavonden, waar de mensen bijgepraat worden en tot slot eenmaal per jaar een barbecue, waar ook de partners welkom zijn. En jaarlijks een kerstpakket om onze waardering te laten blijken.' Peters: 'De vrijwilligers zijn doorgaans mensen die al iets met de natuur hebben, zoals agrariërs, IVN-ers en vogelaars, maar ook mensen met een kantoorbaan, die het heerlijk vinden in de natuur de zinnen te verzetten. Ook jeugd doet mee, maar kinderen onder de twaalf jaar mogen alleen onder begeleiding van volwassenen meedoen.'

*Vrijwilligers snoeien een eikenwal terug
(foto Ernest de Groot)*

Lekker buiten bezig

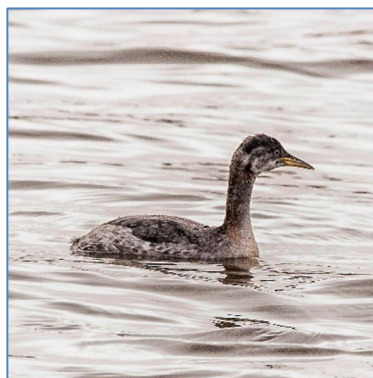
Een van die trouwe vrijwilligers is Karin Beek. Al vier jaar is zij regelmatig van de partij. Karin: 'Ik neem altijd een van de kinderen mee. Zelf vind ik het heerlijk om lekker buiten bezig te zijn. En ik vind het heel waardevol om bewust bezig te zijn met de instandhouding van waardevolle natuur. De sfeer is gezellig en gemoedelijk. Er wordt goed gewerkt, maar niet zo gejaagd als in het dagelijks leven.' Voor meer informatie kijk op: www.svlu.nl.

Tekst: Ankh van Burk (Udens Weekblad, 2 maart 2016)

Weekend Lauwersmeer 13 en 14 februari 2016

Nadat het aanvankelijk geplande weekend naar het Lauwersmeer 30 en 31 januari afgeblazen moest worden wegens het slechte weer werd besloten veertien dagen later een nieuwe poging te wagen. Zoals gebruikelijk had Peter Noy alles weer tot in de puntjes geregeld. We gingen met vijf auto's (negentien personen) richting Camping Lauwersoog waar Peter een aantal Oeverwoningen voor ons gereserveerd had. Marga en Paul Verduin meldden zich 's morgens om acht uur bij ons in 's-Hertogenbosch waar bleek dat de hoeveelheid bagage zo groot was dat er besloten werd met de auto van Paul te gaan rijden. Iets later dan gepland gingen we op weg en arriveerden we rond elf uur op de afgesproken plek waar we ons te goed konden doen aan de koffie en een lokale lekkernij. Hoewel de meeste anderen al een half uur aanwezig waren, bleken we gelukkig niet de laatste te zijn. De auto van Ramon en Liesbeth Verkaar bleek er geen zin in te hebben zodat hulp ingeroepen moest worden om deze weer aan de praat te krijgen.

Nadat we onze bagage naar de huisjes hadden gebracht werden we door een half zieke John Hermans geattendeerd op een IJseend vlak bij ons huisje op het Nieuwe Robbengat. Het bleek hier om een juveniel vrouwtje te gaan door de vaalwitte kop met zwarte kruin en zwarte vlek op de grens van oorstreek en hals. Na deze mooie waarneming reden we richting Lauwersoog waar we bij een klein plasje naast een aantal Tafeleenden, Kuifeenden, Blauwe

***Juveniele Roodhalsfuut (links) en Kleine Zilverreiger
(foto's Paul Verduin)***

Reigers en Wilde eenden ook twee Dodaars, drie Brilduikers en een Buizerd zagen. We werden aangesproken door een Zwitser die een Roerdomp had gezien langs de kustweg. Na enig overleg werd besloten toch verder richting haven te gaan. De Roerdomp zou later nog volgen. Bij de haven aan gekomen zagen we naast een groep Zilvermeeuwen en een aantal Futen ook de eerste Steenlopers. Toen John plotseling linksaf sloeg en Peter rechtdoor reed, ontlokte dat bij Peter de uitroep: "Hé broer, dat had je ook wel even eerder kunnen zeggen!" Weer verzameld bij het Pierenend konden we op de Waddenzee twee Brilduikers en twee vrouwtjes Eider spotten. Een stukje verder zag John vlakbij in de haven een (juveniele) Roodhalsfuut. Het winterkleed is vuilwit-grijs maar de uitgebreide gele snavelbasis en de smalle donkere strepen op de oorstreek en zijhals waren goed te zien. Een stukje verder werd er naast een aantal Aalscholvers en een paar Steenlopers tussen een grote groep Meerkoeten ook nog een Rotgans waargenomen. Vervolgens ging het via de dijk tussen Lauwersoog en de Bantpolder richting de Bantpolder. Langs de Bantswei zagen we tussen een grote groep van ongeveer vijfhonderd Brandganzen ook ongeveer honderd Rotganzen. Navraag bij John leerde dat er geen Witbuikrotganzen en Zwarte Rotganzen tussen zaten. De Rotgans die broedt in Noord-Rusland en West-Siberië en via de Oostzee naar de Waddenzee trekt heeft een donkergrijze buik. De Witbuikrotgans broedt in Groenland en Spitsbergen en overwintert hoofdzakelijk in Denemarken en Engeland. Deze soort heeft een veel lichtere grijswitte tot witte onderzijde die scherp contrasteert met de zwarte borst. De Zwarte Rotgans broedt in Oost-Siberië en Alaska en is dwaalgast in West-Europa. Deze gans heeft een scherp contrast tussen de witte flanken en de zeer donkere buik. Iets verder werd een Kleine Zilverreiger gespot. John vertelde dat deze middelgrote ranke reiger een veelal kustgebonden reiger is.

Tijdens het foerageren zijn de zwarte poten met scherp contrasterende heldergele tenen goed te zien. Ook werden nog een aantal Graspiepers en een groep van twintig Kieviten, waar ook twee Wulpen, zes Goudplevieren en twee Steenlopers tussen zaten, waargenomen. In de Anjumerpolder zagen we een groep van meer dan duizend Brandganzen die op een gegeven moment met zân allen de lucht in gingen: een spectaculair gezicht! Het was inmiddels 14.00 uur en dus hoog tijd voor de mee gebrachte boterham.

***Zonnig weer, maar ijskoude oostenwind
(foto Vera Slaa)***

Hoewel het weer goed was, speelde de ijskoude oostenwind sommigen parten. Het bezoek bij Peazemerlannen was daarom ook kort, we zagen niet veel meer dan een vijftal Bergeenden naast een enorme groep rustende Scholeksters. De eerder waargenomen Strandleeuweriken bleken het ook te koud te vinden en waren dus niet aanwezig. Onderweg naar Ezumakeeg zagen we een groep van twintig Reeën maar niet de gehoopte Velduilen die al dagenlang daar waargenomen waren. Bij de bult van Ezumakeeg Noord werden naast een Buizerd vele soorten eenden waargenomen. Naast meerdere Tafeleenden, Slobeenden, Brilduikers, Smienten, Wintertalingen en Krakeenden werden ook de prachtige Pijlstaarten en tot grote vreugde van Peter ook twee paartjes Nonnetjes gezien. Bij Ezumakeeg Zuid opnieuw geen spoor van de Velduilen. Wel werden er tussen een groep van zestig Grauwe Ganzen een vijftal Kolganzen en een groep van 27 Wulpen gezien. Verder dan een Torenvalk, een Grote Zilverreiger en twee Hazen kwamen we niet en omdat een bezoek aan de vogelkijkhut Sylkajut ook weinig opleverde, werd besloten

***Weer opwarmen onder het genot van een borrel
(foto Vera Slaa)***

richting Jaap Deensgat te trekken. Daar aangekomen bleken er tussen een groep van vijftig Bergeenden twee Bonte Strandlopers rond te scharrelen. Verder dan een Grote Zilvermeeuw met zân roze poten kwamen we ook hier niet. Om 16.45 uur werd dan ook besloten richting huisjes te gaan en in de bar van het Restaurant *ˆHet Booze Wijfˆ* op te warmen onder het genot van een borrel. Om 18.30 uur konden we aan tafel. De uitstekend bereide tomatensoep/kippensoep naast de gekruide kipfilet/zalmfilet/gepaneerde schnitzel en de boerenvanille ijs met slagroom lieten we ons goed smaken. In de avonduren liet Peter nog een prachtige presentatie zien van de 120 meest voorkomende soorten vogels rond het Lauwersmeer.

De volgende morgen om 7.30 uur opgestaan, in de huisjes ontbeten en de door Sjan Noy verzorgde ontbijt-/lunchdozen (hulde!) klaar gemaakt. Na alle bagage weer in de auto's gedaan te hebben reden we om 9.30 uur weer richting Jaap Deensgat. Bij de Vlinderbalg zagen we opnieuw naast de Krakeenden, Kuifeenden en Smienten een mannetje Brilduiker en een vrouwtje Nonnetje. Het inmiddels slechte weer trotserend liepen we even later richting kijkhut van het Jaap Deensgat tot plotseling iemand een Roerdomp zag vliegen.

Al snel verdween hij uit het zicht tot teleurstelling van de meesten die hem niet gezien hadden. Toen John met een aantal anderen besloot iets verder voorbij de kijkhut door te lopen in de richting van waar hij verdwenen was, besloot onze vriend opnieuw op de wieken te gaan en een demonstratievlucht in onze richting te maken. Iedereen had nu volop de gelegenheid deze prachtige vogel met zijn grote vleugels in de vlucht te bewonderen. Eenmaal in de kijkhut aangekomen zagen we dezelfde groep van vijftig Bergeenden van de vorige dag en na enig speurwerk nog een Slechtvalk. Vervolgens ging het richting Zomerhuisbos waar we een stukje moesten lopen richting Pompsterplaat. Op een gegeven moment zag ik een volgens mij Bruine Kiekendief over het riet scheren. Toen John even later deze vogel ook zag gaf hij aan dat het een vrouwtje Blauwe Kiekendief betrof. Verder vertelde hij dat de kans op een Bruine Kiekendieven erg klein is omdat ze momenteel vrijwel allemaal in Afrika zitten. John riep even later dat hij twee vliegende Zeearenden had waargenomen. Wanneer de meesten teleurgesteld reageren omdat ze deze niet gezien hadden, geeft John aan dat je dan maar bij hem moest blijven. Terplekke werd nog een Grote Zilverreiger en een groepje Aalscholvers gespot. We namen afscheid van deze plek bij een roepende Waterral en vier overvliegende Watersnippen. Omdat het weer inmiddels steeds slechter was geworden, besloten we richting de haven van Lauwersoog te trekken om daar bij Restaurant 't Schierzicht een visje te gaan eten. De kibbeling met frites bleek bij de meeste deelnemers populair. Om 13.30 uur besloten een aantal mensen huiswaarts te keren vanwege de aanhoudende regen en wind. De doorzetters ondernamen nog een poging richting Ezumakeeg te rijden maar hielden het ook al snel voor gezien en gingen ook huiswaarts.

Ondanks de kou (zaterdag) en de regen (zondag) hebben we een zeer geslaagd vogelweekend gehad. Namens Martien, Dieny, Ramon, Liesbeth, Petra, Toos, John, Rien, Harrie, Theo, Peter, Tonny, Francien, Annetje, Marga, Paul en Vera wil ik Peter (en Sjan) bedanken voor de voortreffelijke organisatie van dit weekend, hulde!

Waargenomen soorten: Aalscholver, Bergeend, Blauwe Kiekendief, Blauwe Reiger, Bonte Strandloper, Brandgans, Brilduiker, Buizerd, Dodaars, Eider, Ekster, Fazant, Fuut, Goudplevier, Graspieper, Grauwe Gans, Grote Mantelmeeuw, Grote Zilverreiger, IJseend, Kauw, Kievit, Kleine Zilverreiger, Knobbelswaan, Kokmeeuw, Kolgans, Koolmees, Zwarte Kraai, Krakeend, Kuifeend, Meerkoet, Merel, Nijlgans, Nonnetje, Pijlstaart, Pimpelmees, Putter, Roerdomp, Roodborst, Roodhalsfuut, Rotgans, Scholekster, Slechtvalk, Slobeend, Smient, Spreeuw, Steenloper, Stormmeeuw, Tafeleend, Torenavalk, Tureluur, Veldleeuwerik, Waterral, Watersnip, Wilde Eend, Wintertaling, Wulp, Zeearend en Zilvermeeuw.

Wel duizend Brandganzen (foto Vera Slaa)

Dick Slaa

In gesprek met...

In gesprek met... 'Marc Poulussen'

ðStreven naar draagvlak Natuureenheid De Maashorstð

Bij het maken van een afspraak voor dit interview was het zoeken naar tijdsruimte. Marc Poulussen legt uit: ñWe

zitten midden in de verhuizingen van de Schotse Hooglanders uit het gebied. Noem mij maar: Boswachter Maashorst en Maasheggen. Op dit moment ben ik nog (tijdelijk) beheerder Meijerij en Maashorst; na de reorganisatie word ik aangesteld als medewerker beheer Staatsbosbeheer (SBB) Maashorst en Maasheggen.ð Hij vindt draagvlak bij het publiek van doorslaggevend belang voor De Maashorst. Natuurbehoud staat voorop.

Marc is volbloed Volkelaar (48), van kinds af is hij natuurvorser. Altijd op zoek naar het: waarom? Waarom groeit en leeft dit nu juist hier of juist niet? Geboren en getogen net buiten het gaas van Billy Bird Hemelrijk, leende hij als schooljongen de verrekijker van zijn vader om de steltlopers aan de rand van de zandafgraving te bekijken. Zichtbaar geniet hij nu nog na van de groenpootruiter die hij daar toen scoorde!

Twintig jaar natuurbeheer

Nadat hij een tiental jaren in de vollegronds groenteteelt had gewerkt, volgde Marc de opleiding Bos en Natuurbeheer in Velp. ñEind jaren 80 werd ik medewerker natuurbeheer buitengebied in de gemeente Uden. Daar werkte ik vooral aan de verbindingzones in de ecologische hoofdstructuur (EHS), al zag je me ook wel in de parken. Met veel plezier werkte ik nauw samen met Huub van Boxmeer. In 2010 greep ik de kans boswachter te worden bij Staatsbosbeheer. Al met al zit ik bijna twintig jaar in natuurbeheer.ð

Natuureenheid De Maashorst

Als echte natuurvriend waakt Poulussen over flora én fauna in De Maashorst. ñDe Maashorst is echt mijn favoriete gebied. Ik voel me hier zeer nauw bij betrokken en zal er alles aan doen om

De Schotse Hooglanders in de Maashorst

de flora en fauna hier te dienen en te laten uitgroeien tot Natuureenheid De Maashorst. In dit gebied beheren we als SBB weinig bos, maar wel zo'n vijfhonderd hectare begrazingsgebied. Met spanning zie ik uit naar de gevolgen die de begrazing door de drie nieuwe grote grazers (naast haas en ree) voor de flora en fauna zal gaan hebben. Ongetwijfeld ontstaan er mogelijkheden voor nieuwkomers en verbeteringen voor bepaalde soorten. Andere soorten zullen het wat moeilijker gaan krijgen, voorspelt de boswachter.

Samenwerking

Poulussen benadrukt dat alles gebeurt in samenwerking en goed overleg met de gemeenten, waterschap en de provincie: "De provincie betaalt ons. Dat gebeurt heel gericht, per doeltypes, zeg maar per natuurstype en grootte van het deelgebied. Blauw grasland krijgt een ander budget toegewezen dan bijvoorbeeld naaldbos. De samenwerking met de gemeenten bestaat vooral uit het maken van afspraken wie doet wat en wat doen we samen? Bepalend voor wat we doen, is het recent vastgestelde IBeP (Inrichtings- en Beheerplan) van De Maashorst. SBB was nauw betrokken bij de ontwikkeling daarvan. Het IBeP is ook richtlijn voor ARK Natuurontwikkeling, dat verantwoordelijk is voor de aankoop van de landbouwgronden en de inrichting daarvan tot natuurgebied. Na die inrichting nemen wij het beheer over."

Grauwe Klauwier

"Binnen het vastgestelde beleid en gemaakte afspraken, kunnen we als boswachters best nog wel onze eigen invulling geven; er is altijd ruimte voor interpretatie. Bijvoorbeeld het project Grauwe Klauwier: Nadat dit in eerste instantie dreigde te mislukken, hebben we het als SBB grootschaliger aangepakt. Met machines hebben we grote plaggen braamstruiken met wortel en tak op de beoogde locaties aangeplant. Daar overheen boomtakken die voorkwamen dat de aanplant zou worden aangevreten én die diende als 'kapstok' voor de jonge braamscheuten. Hopelijk wordt het nu een succes!"

Weidevogels

SBB onderhoudt niet alle percelen zelf. Marc: "We verpachten stukken grasland aan boeren. Dat gebeurt onder strikte voorwaarden: aantal koeien, hoeveelheid mest (geen kunstmest), niet meer dan één keer per seizoen maaien, niet slepen en ploegen bijvoorbeeld. Zo scheppen we een biotoop voor weidevogels." Hij vervolgt: "De opbrengst van gekapt hout in De Maashorst is voor SBB minimaal. Wat belangrijk in het bos is: de bijgroei. Bomen die te dicht op elkaar staan, belemmeren elkaars groei. Daarnaast staan productiebossen de biodiversiteit in de weg. Daarom kappen we het teveel aan bomen weg. Nooit zullen we bomen kappen om het geldelijk gewin, belooft Marc ons plechtig. Een ander aspect is de bosrandvorming. Rechte randen worden aangepakt om hoog en laag hout elkaar te laten afwisselen. Daarmee en met bochten in de bosrand scheppen we voorwaarden voor een groeiende biodiversiteit. Wij noemen dit kruid-, struik-, boomlagen."

Draagvlak

"Door mensen bij het gebied te betrekken door goede informatie, vergroot je het draagvlak. Grootschalige natuurinventarisaties zijn ondenkbaar zonder vele tientallen vrijwilligers.

En vergeet sVLU niet! Pas nog plantten ze een stuk bosrand aan. Op 23 januari verwijderden vrijwilligers op verzoek van ARK een tussenhek. Dit alles neemt ons veel werk uit handen en het bespaart kosten. Ook interessant is de inbreng van de stichting Hub. Moeilijk lerende kinderen werken -ieder op eigen niveau- in het bos of werkplaats, bijvoorbeeld met het maken, plaatsen en onderhouden van Maashorstborden en routepaaltjes. Idealiter zien de bewoners rondom De Maashorst dit straks als hún natuurgebied!ò

Veel binnen

Met de reorganisatie neemt Marc afscheid van prachtige natuurgebieden in Meijerij en wordt actief in de unieke gebieden Maashorst en Maasheggen, een immense oppervlakte waarin zes mensen het werk gaan doen. Tot slot: Boswachters verwacht je buiten, in het bos of veld. Ja, dat is ook Marc's diepste wens: òJe wilt buiten zijn, maar het werk vergt veel administratie. Meer dan ik wil, zit ik achter de computer.ñ

Marc Poulussen: E-mail: m.poulussen@staatbosbeheer.nl , gsm 06 - 51 38 58 33.

Tekst en portretfoto: Wim Ermers, andere foto's: Maurice van Doorn

Bron: Dit artikel is integraal overgenomen uit Wijs(t)heden (IVN Uden).

Wisenten Rangers in opleiding

Vrijdag 4 maart jl. heeft een groep van veertien aspirant 'Wisent Rangers' haar eerste cursusdag gehad in de Sterrenwacht van Copernicus, gelegen in het Kraansvlak, Nationaal Park Zuid-Kennemerland in Noord-Holland. Onder leiding van Leo Linnartz (ARK) en Free Nature werden de cursisten 's morgens bijgepraat over de wijze van beheer en het houden van toezicht op een kudde Wisenten. Er werd onder andere duidelijk gemaakt

Wisenten Rangers in opleiding

hoe je de conditie van Wisenten in een score tot uitdrukking kunt brengen. 's Middags bracht men, onder slechte weersomstandigheden (zie foto), een bezoek aan de kudde Wisenten. Vanwege de uitgestrektheid van de duinen, waren deze toch indrukwekkende beesten lastig te vinden. Met behulp van zenders is het mogelijk om de kudde sneller te traceren. Dit zal in de Udense Maashorst ook worden toegepast. Op maandag 8 maart is, onder grote publieke belangstelling, de eerste groep van vier Wisenten in een omheind gedeelte van de Maashorst losgelaten. Later die week volgden er nog zeven. Op 19 maart heeft de tweede cursusdag plaatsgevonden (locatie Maashorst) en de derde en laatste training is op vrijdag 1 april in de Veluwe. Daar wordt rond deze tijd ook een kudde Wisenten uitgezet. Op dit moment zijn er drie wisentkuddes in Nederland.

Het doel van de training is om de Wisent Rangers (gids/toezichthouder) ervaring met Wisenten op te laten doen en ze voldoende informatie mee te geven om het publiek goed te kunnen informeren, het gedrag van Wisenten te kunnen interpreteren, te weten hoe te handelen en hoe het met de conditie van individuele Wisenten is gesteld. Vele ogen in het veld zorgen ervoor dat gevaarlijk gedrag of slechte of matige conditie van een individueel dier tijdig herkend kan worden. Enige kennis van ecologie en ethologie (diergedrag) is daarbij noodzakelijk.

Klapekster inventarisaties in de Maashorst

Deze winter hebben we maar liefst drie keer een inventarisatie gehouden om de Klapeksters in de Maashorst in beeld te krijgen. Vanuit Waarneming.nl wordt er elk jaar twee keer een inventarisatie gehouden, maar tussendoor hebben we er ook nog een gehouden, zeg maar als extra aanvulling. Sinds enige tijd is de Klapekster als broedvogel in Nederland verdwenen, maar gelukkig komen elke herfst een aantal Klapeksters, voornamelijk uit Zweden, hier de herfst, winter en het vroege voorjaar doorbrengen. Je vindt ze vooral op de heidevelden op de hogere zandgronden in Nederland. Sinds 2000 is de Klapekster als wintergast iets aan het toenemen, maar je ziet van jaar tot jaar sterke fluctuaties in de aantallen, dus het is moeilijk om van jaar tot jaar conclusies te trekken over de aantallen.

Telling zaterdag 19 december 2015

Het weer was die dag redelijk, wel zwaarbewolkt maar warm voor de tijd van het jaar. We hadden langs de Grensweg al snel een exemplaar opgemerkt. Ook de andere groepen zagen Klapeksters: bij de Brobbelbies, de Slabroekse heide, de Munse heide en de Kanonsberg. Dit betekent dat er minimaal vijf Klapeksters die dag in de Maashorst aanwezig waren.

Telling zaterdag 23 januari 2016

Dit was de tussentelling die niet vanuit Waarneming.nl gecoördineerd werd, maar die wij zelf hebben gehouden. Het weer was niet geweldig met veel mist en gedurende de dag werd de mist dikker. Ook waren er niet zo veel tellers aanwezig zodat deze telling maar twee Klapeksters opleverde: op de Slabroekse heide en op de Kanonsberg.

Telling zondag 21 februari 2016

Tijdens de telling werden er Klapeksters gezien op de Kanonsberg, de Munse heide en verder geen, maar later op de dag werden er nog Klapeksters gezien bij camping de Holenberg, de Slabroekse heide en vooraan bij het begrazingsgebied. Dit zijn dus vijf Klapeksters. Je kunt dus zeggen dat er in de Maashorst zo ongeveer vijf Klapeksters zitten en dat de aantallen deze winter vrijwel constant zijn gebleven. Weliswaar werden er tijdens de tussentelling niet veel Klapeksters gezien, maar het weer was hier die dag de grote spelbreker. Zelf ben ik nog enige keren op de heide van Sint Anthonis wezen kijken en hier zaten telkens twee Klapeksters die ik ook maar door gemeld heb aan Waarneming.nl

Klapekster (foto John Hermans)

Wat zeggen deze aantallen

Jammer genoeg is de landelijke telling van 2015/2016 nog niet bekend, maar doordat er al vele jaren wordt geteld kan je wel iets zeggen over de aantallen die we in de Maashorst zien. In slappe jaren komen er tussen de 150 tot 300 Klapeksters naar Nederland en in goede jaren tussen de 400 tot 650 Klapeksters. Met onze vijf Klapeksters betekent het dus dat we 1 à 2% van alle overwinterende Klapeksters van Nederland in de Maashorst hebben. Meestal wordt een gebied als belangrijk gekenmerkt als er 1% van de totale populatie aanwezig is, dit is hier niet het geval maar wel dat 1% van het totale aantal van Nederland hier aanwezig is. De Maashorst is dus belangrijk voor overwinterende Klapeksters en hij is hier elk jaar met een grote zekerheid te zien. Volgend jaar uiteraard weer enkele Klapekster inventarisaties.

Tekst: John Hermans (met dank aan Arend die de gegevens heeft aangeleverd).

Nieuwjaarsreceptie Vogelwacht en IVN Uden

Zondag 3 januari vond de traditionele gezamenlijke nieuwjaarsreceptie van de Vogelwacht en IVN Uden plaats. Vanaf tien uur was het clubgebouw De Groenhoeve open. De leden werden welkom geheten met een kopje koffie of thee en een lekkernij erbij en er was uitgebreid de gelegenheid om elkaar het beste te wensen voor het komende jaar.

Eerst samenkomst in de Groenhoeve en daarna lekker actief wandelen door de buurt

Beide verenigingen zijn een actieve club, dus er was vanaf elf uur een wandeling door de parken en woonwijken in de naaste omgeving bedacht. Een mooie wandeling en het tegenwoordig zo gebruikelijke zachte weer deed de rest. Achter het sportterrein van FC Uden door en langs het tennispark Hoeven richting Wijsthoek. Overal verwijzingen naar de Peelrandbreuk en Wijstgronden. Via de Klantstraat uiteindelijk weer terug bij de Groenhoeve. Daar stond de champagne al ingeschonken en kon er getoast worden op het nog jonge jaar. Natuurlijk ontbraken de speeches van de voorzitters van beide verenigingen niet. Zij hadden hoofdzakelijk positieve verhalen over het afgelopen jaar en leuke dingen in het vooruitzicht voor het nieuwe jaar. Met name naar de komst van de wisent, ook wel Europese bizon genoemd, wordt vol verwachting uitgekeken. Jan-Willem Hermans trok na zijn toespraak zijn trui uit en liet vol trots zijn nieuwe shirt met een grote wisent en de tekst 'Nationaal park de Maashorst' zien. We zullen het niet alleen zien maar ook beleven komend jaar vanaf de lente in de Maashorst. Tot 13.00 uur werd er nog gezellig nagepraat en daarna ging iedereen weer huiswaarts.

Martien van Dooren

Website Varia

De afgelopen maanden hebben tientallen leden van Vogelwacht Uden weer volop gebruik gemaakt van onze website. Daarnaast zijn er dagelijks zo'n duizend gasten aanwezig die op de website aan het surfen zijn. Sinds de eerste Website Varia is uitgekomen merken wij een sterke toename van het website bezoek. Veel informatie over de Vogelwacht kan men dan ook van de site afhalen, maar ook achtergrondinformatie over vogels met hun specifieke geluiden.

Alle activiteiten van de Vogelwacht zijn op de website terug te vinden. Denk aan de actuele maandagenda's, publiekswandelingen en dialezingen. Voor de fotografen onder ons is de website een uniek medium om hun professionele vogelfoto's aan het grote publiek te laten zien.

Wist u daté

- Er een nieuwe Twitter module op de homepage staat waarop interessante (vogel)berichten staan;
- tientallen berichten met foto's via de 'Vogelwacht Whatsapp' met elkaar worden gedeeld;
- iedereen met een smartphone zich voor de Whatsappgroep bij Peter van de Braak kan aanmelden;
- dat Jacques op de achtergrond continu bezig is om onze website aan te passen en te verbeteren;
- wanneer er actueel nieuws is, dit direct op de homepage van de website wordt geplaatst;
- je steeds vaker op foto's en andere hyperlinks kunt doorklikken voor aanvullende informatie;
- op de eerste pagina van dit blad een QR code staat waarmee je direct naar de website kunt.

Website Vogelwacht Uden

De homepage (startpagina) van de website is hét visitekaartje en geeft in een oogopslag weer wat de inhoud en functionaliteiten van de website zijn. Kijk regelmatig op www.vogelwachtuden.nl en zet deze bij je favorieten zodat de site direct in beeld komt bij het opstarten van je browser. Het laatste nieuws, zoals zeldzame waarnemingen en publieksactiviteiten vind je terug op de homepage. Ook kan men, na doorklikken, vaak het bijbehorende persbericht of een fotoserie bekijken die bij het onderwerp horen.

Fotoalbums áactiviteitenô

Op de website van de Vogelwacht staan tientallen fotoalbums (van 1985 tot nu) van diverse activiteiten. Hier zijn honderden foto's van gemaakt en ze staan per activiteit gegroepeerd op Myalbum.com. Deze kun je alleen bekijken nadat je bent ingelogd op de website. Iedereen heeft hiervoor destijds een persoonlijk wachtwoord gekregen. Wachtwoord kwijt? Neem contact op met Jacques Raats (beheerder, jaraats@kpnmail.nl). Ga, nadat je bent ingelogd naar 'Fotogalerij' en vervolgens 'Fotogalerij activiteiten' waarna je moet inloggen bij Myalbum. Het wachtwoord daarvoor is *vogelwachtuden* (allemaal kleine letters). Veel plezier met het bekijken van de foto's!

Wanneer iets onduidelijk is of je hebt vragen over een bepaald onderwerp, neem dan contact op met de beheerders van de website, Jacques Raats of Peter van de Braak. Zij zijn te bereiken via: webmaster@vogelwachtuden.nl. Wij gaan er vanuit dat de website in een behoefte voorziet!

Peter Noy

Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden e.o.

HET BESTUUR

Het bestuur verzorgt de algehele coördinatie van de vereniging, zij stimuleert tal van activiteiten en legt contacten met derden. Tevens organiseert het bestuur de ledenactiviteiten, zoals excursies, cursussen en dialezingen. Genoemde activiteiten worden mede uitgevoerd door middel van een aantal werkgroepen, te weten:

WERKGROEP INVENTARISATIE

De werkgroep Inventarisatie organiseert diverse vogeltellingen in de Maashorst. Genoemde inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied. De verkregen informatie wordt ter beschikking gesteld aan het SOVON, Staatsbosbeheer en Gemeentes. Zij gebruiken de informatie ten behoeve van beheersplannen voor de Maashorst en de Wijstgronden.

Coördinator Arend Vermaat, telefoon: 0413-377116

WERKGROEP ZWALUWEN

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwenwand op de voormalige grindafgraving d'Hemelrijkôte Volkel (nu Recreatiepark BillyBird). Men houdt zich bezig met de inventarisatie en registratie van de daar broedende oeverzwaluwen. Daarnaast wordt regelmatig onderhoud uitgevoerd aan de oeverzwaluwenwand en observatiehut. Sinds enkele jaren is er ook een natuurlijke broedwand bij de Kleuter aangelegd. Een gratis brochure is verkrijgbaar.

Coördinator Marc Poulussen, telefoon: 0413-274046

WERKGROEP UILEN

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Momenteel heeft de werkgroep de beschikking over ca. vijftig kerkuilenkasten, die verdeeld zijn over Uden, Volkel/Odiliapeel en Boekel/Venhorst. Alle broedgegevens worden geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Daarnaast het geven van advies aan belangstellenden.

Coördinator John Opdam, telefoon: 0413-255179

WERKGROEP NESTKASTEN

Deze werkgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals Koolmees, Pimpelmees en Zwarte Mees, Gekraagde Roodstaart, Vliegenvanger etc. Dit gebeurt door diverse soorten nestkasten te maken en op geschikte locaties te bevestigen. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over zo'n zeshonderd nestkasten. Tevens het inventariseren en administreren van broedgevallen.

Coördinator Leo Ballering, telefoon: 0413-368248

WERKGROEP STOOTVOGELS

Naast het inventariseren van een zestal soorten stootvogels, welke in de Maashorst voorkomen, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van nestkasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is het doorgeven en assisteren bij het ringen van de jongen ook een taak van de groep. Het betreft hier voornamelijk de Buizerd, Havik, Sperwer, Torenvalk, Wespandief en Boomvalk.

Coördinator William van der Velden, telefoon: 0413-343308

WERKGROEP CLUBBLAD / PUBLICITEIT

Een belangrijk communicatiemiddel binnen de Vogelwacht is *‘Het Bruujtsel’*. Dit clubblad wordt viermaal per jaar uitgebracht in een oplage van ca. 300 exemplaren. Hierin is veel te lezen over de diverse activiteiten binnen de vereniging. Verder verzorgt de werkgroep alle publiciteit rondom de activiteiten die op touw worden gezet. Dit resulteert in diverse berichtgevingen in de dag- en weekbladen, kabelkranten, radio en televisie.

Coördinator Peter Noy, telefoon: 0413-251691

WERKGROEP STICHTING VRIJWILLIG LANDSCHAPSBEHEER UDEN

Deze werkgroep bestaat inmiddels 25 jaar en is sinds december 2013 een zelfstandige stichting geworden. Zij houdt zich bezig met behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven. Daarnaast participeert het VLU in de Stichting Udense Kersenboomgaard. Zij onderhoudt daartoe een kersenboomgaard aan de Patrijsweg te Uden.

Coördinator Willem Peters, telefoon: 0413-252529

WERKGROEP JEUGDVOGELWACHT UDEN E.O.

De Jeugdnatuurgroep is een zelfstandige werkgroep binnen Vogelwacht Uden. Zij is bedoeld voor jongeren tussen de pakweg acht en vijftien jaar en heeft als doel de jeugd kennis te laten maken met alle facetten van de natuur. Iedere derde zaterdagmorgen van de maand trekt men het veld in om naar vogels te kijken, bomen te herkennen of paddenstoelen te zoeken. Men tracht het besef en waardering voor de natuur bij de jeugd te vergroten. Zij gaan daarbij *‘echt naar buiten’*!

Coördinator Peter van de Braak, telefoon: 0413-253586

WERKGROEP SENIOREN

Een actieve groep senioren binnen de Vogelwacht die iedere maandagmorgen in de Maashorst gaat wandelen voor het sociale contact maar ook om van de natuur (flora en fauna) te genieten. Daarnaast wordt assistentie verleend bij het maken van diverse soorten nestkasten en helpt men mee met de verschillende werkgroepen. Ook wordt ondersteuning verleend bij het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden. De minimum leeftijd voor deelname is 55 jaar.

Coördinator Wil Verbossen, telefoon: 0413-268414

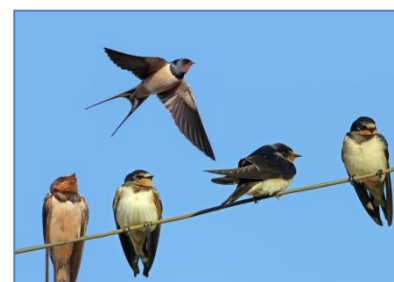
WERKGROEP NATUUR & MILIEU

Een gezamenlijke werkgroep met het IVN-Uden. Het doel van deze werkgroep is om natuur- en milieuplannen van bijvoorbeeld de Gemeente Uden of provincie te toetsen en van commentaar te voorzien. Kansen en bedreigingen op natuurgebied worden besproken en waar nodig actie ondernomen. Daarnaast wordt onder andere flora- en faunaonderzoek verricht in de verschillende natuurgebieden met als doel het geven van beheeradviezen.

Coördinator Joep van Lieshout (a.i.) telefoon: 0413-269153

Doe mee en meld je aan!

*Iedere werkgroep kan wel extra hulp gebruiken. **‘Vele handen maken immers licht werk’**. Wanneer je interesse hebt om mee te doen of eerst meer informatie wilt hebben, neem dan telefonisch contact op met de desbetreffende werkgroepcoördinator. Zij staan je graag te woord (alvast bedankt)!*

Wat doet Vogelwacht Uden e.o.?

Vogelwacht Uden e.o. (en omgeving) is een zelfstandige vereniging die zich actief inzet voor alle, in de vrije natuur, levende vogels. De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Directe bescherming van vogels en hun biotoop;
- Het behouden en creëren van nestgelegenheid voor vogels;
- Belangstelling kweken voor vogels bij een groot publiek;
- Deelname aan landelijke en provinciale activiteiten met betrekking tot vogelstudie en inventarisatie.

Om de doelstellingen te realiseren worden tal van activiteiten georganiseerd, waaronder:

- Publiekswandelingen zowel in het Udense Maashorstgebied als de omliggende dorpen;
- Excursies naar waardevolle natuurgebieden in Nederland en ook daarbuiten;
- Film- en dia-avonden in het eigen clubgebouw, de Groenhoeve;
- Vogelcursussen voor leden en niet-leden;
- Houden van lezingen voor scholen, verenigingen en instanties;
- Geven van voorlichting op tentoonstellingen en open zondagen;
- Verzorgen van publicaties in diverse media en tijdschriften.

Naast de hierboven genoemde educatieve middelen verleent Vogelwacht Uden ook daadwerkelijke hulp aan de vogels door middel van:

- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten (zang-, stootvogels en uilen);
- Herstel en beheer van kleinschalige natuurgebieden in Uden en omgeving;
- Beheer en onderhoud van de kunstmatige oeverwaluwenwand op het Recreatiepark Hemelrijk;
- Het plaatsen van nestbeschermers voor weidevogels;
- Wintervoeding aan vogels in nood (in geval van strenge en langdurige vorst).

Andere activiteiten van de Vogelwacht zijn:

- Het inventariseren van diverse (broed)vogelsoorten in het Maashorstgebied;
- Het opstellen van beleidsplannen en aanbevelingen ten aanzien van Gemeentes en Overheden om zodoende voor de belangen van de natuur en in het bijzonder de vogels op te komen;
- Ten behoeve van Vogelwacht Uden, IVN-Uden en de Kinderboerderij het exploiteren en onderhouden van het gezamenlijke onderkomen, de Groenhoeve;
- Het plaatsen van schuil- en observatiehutten;
- In samenwerking met het IVN-Uden actief deelnemen aan Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (SVLU). Het behouden en herstellen van kleine landschapselementen in Uden en omgeving;
- Het samenstellen en uitgeven van een eigen verenigingsblad 'Het Bruujtsel'

Vogelwacht Uden werkt samen met provinciale en landelijke organisaties op het gebied van:

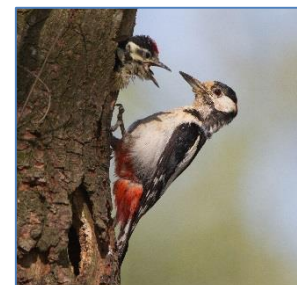
- Inventarisaties, waaronder het Broedvogel Monitoring Project (BMP), wintervogeltellingen en de Vogeltrek-teldag in de Maashorst;
- Het ringen en registreren van o.a. stootvogels, Kerkuilen en zangvogels;
- Controle op de naleving van de (nieuwe) Vogelwet.

Wilt u actief meedoen of een financiële bijdrage geven?

- De jaarcontributie bedraagt € 14,- per persoon.
- Gezinsleden betalen € 6,-
- Het éénmalig inschrijfgeld bedraagt € 2,50
- Per adres ontvangt men ieder kwartaal 'Het Bruujtsel'

Voor inlichtingen en lidmaatschap:

- Secretariaat: José Escher, Kruisstraat 13 - 5388 CH Nistelrode.
Telefoon: 0412-650180 of E-mail: secretariaat@vogelwachtuden.nl

Grote Bonte Specht

Website Vogelwacht Uden: www.vogelwachtuden.nl

Clubgebouw: De Groenhoeve, Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij). Telefoon: 0413-250047.

Vogelwacht Winkel

De winkel is er voor leden. Voor elk jaargetijde en elke vogelactiviteit heeft de winkel artikelen, die u zullen aanspreken. Neem nu het voorjaar. Tijd om de voorraad vogelboeken of -geluiden aan te vullen. Hieronder vindt u een kleine selectie. Ziet u iets niet, neem dan gerust contact op met de winkel: winkel@vogelwachtuden.nl of kijk op de website voor een uitgebreider overzicht <http://www.vogelwachtuden.nl/index.php/home/winkel>.

1 Vogelzang van Nederland

Aan een piepcursus niet genoeg of wilt u gewoon nog meer vogels aan de hand van hun geluid leren kennen? Nu is er een uitstekend boek voor vogelzang in Nederland van Dick de Vos en Luc de Meersman. Prettig geschreven en erg overzichtelijk.
*Bij voldoende interesse kunnen we een ledenprijs bedingen van: **ú** 25,00.*

2 T-shirt Vogelwacht Uden

Met dit T-shirt in navy blue en officieel logo van de Vogelwacht Uden kunt u voor de dag komen. Zowel verkrijgbaar in heren- als damesmodel. Als u uw gewenste maat doorgeeft, hijsen wij u in dit jaloersmakende T-shirt.
*Ledenprijs: **ú** 15,00*

3 Vogels van Europa ANWB

De klassieker voor het herkennen van vogels in Europa. Deze gids mag in uw boekenkast niet ontbreken. Alle Europese vogels staan erin. In de tekeningen staat aangegeven waar u voor de herkenning op moet letten. Hangt uw oude exemplaar al aan de binddraad, denk dan eens aan vervanging met de laatste editie.
*Ledenprijs: **ú** 25,00*

4 Vogelvoer

Meer Groenlingen, Koolmezen, Ringmussen, Kepen, Pimpelmezen of zelfs spechten in uw tuin. Andere vogelwachtleden melden deze successen. Hun geheim? Met het speciale voer van de VWU bent u verzekerd van veel verschillende gasten in uw tuin.
*Ledenprijs: **ú** 1,80 per kg (in zakken van 1 kg of 2,5 kg)*

Tip:

Heeft u een suggestie voor een artikel waar veel leden van de Vogelwacht plezier van kunnen hebben? Laat van u horen. Wij gaan graag aan de slag met suggesties van u.

De winkel bevindt zich fysiek bij:

Koos Doorten
Kruisstraat 13,
5388 CH Nistelrode
Telefoon: 0412-650180

Wist u dat:

U altijd boeken kunt bestellen bij de winkel. Bijvoorbeeld van uw vakantiebestemming, over fotografie of speciale vogelsoorten.

Tip!

De winkel staat open voor suggesties van leden over artikelen, die in het assortiment opgenomen kunnen worden.

De Vogelwachtwinkel bevindt zich fysiek bij:

Koos Doorten

Kruisstraat 13, 5388 CH Nistelrode

Telefoon: 0412-650180

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl

Markt 10 - 6021CD - Budel

tel. 0495-494890

h.rooijmans1@chello.nl

Al vele jaren zijn wij het adres voor Swarovski verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste Swarovski produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "EL-serie" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 30 jaar garantie wordt gegeven (10 jaar bij spotting scopes)

SWAROVSKI

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCA, DCB en TLS800 gaat voor u de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE open.

Met gemak haalt u uw moeizaam te benaderen object 40,...50,...60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk.

Met 30 jaar ervaring in fotografie kunnen wij u uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn.

Het assortiment van Swarovski omvat meer dan 25 kijkers en telescopen.

Nobru
TECHNISCH PERSONEEL BV

Dé specialist voor technische functies

- **Opdrachtgevers** kunnen vacature(s) voorleggen aan Nobru waarna zij zich toelegt op het, binnen de gestelde termijn en budget, adequaat vervullen van de personeelsbehoefte.
- **Werkzoekenden** met een technische of technisch/commerciële achtergrond kunnen bij Nobru terecht voor advies en bemiddeling naar een duurzame baan bij een van haar opdrachtgevers.

De belangrijkste vakgebieden waarbinnen Nobru Technisch Personeel werkzaam is, zijn:
Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde, Bouwkunde en Civiele Techniek.

Nobru Technisch Personeel B.V.
Rondweg 73 (Poort van Uden)
Postbus 73
5400 AB Uden

Telefoon: 0413-243610
Fax: 0413-243615
E-mail: info@nobru.nl
Internet: www.nobru.nl

**HONDEN & KATTEN
SPECIAALZAAK
UDEN**

Gratis bezorgservice in Uden, Oss, Veghel, Nijmegen, Wijchen en omgeving!

Onder andere in ons assortiment:

20 kg Senior krokant:	€ 34,00
20 kg Krokante brok:	€ 25,30
20 kg Superieur Kip & Rijst (Premium):	€ 31,50
20 kg Superieur Puppy brokjes:	€ 40,75
15 kg Superieur Lam & Rijst (hypoallergeen):	€ 27,75
20 kg Sensitive No Grain (hypoallergeen):	€ 43,30
10 kg 6-Mix kattenbrokjes:	€ 19,90

en vele andere soorten; ook alles in 10 kg verpakkingen

U bent ook van harte welkom in onze winkel:
Honden & Katten Speciaalzaak 4FEEDT
Volkelseweg 26 - 5405 NA Uden

**premium honden en katten voeders,
ZO'N KWALITEIT; ZO VOORDELIG !!**

**Meer informatie en VOORDELIG online-shoppen (> 1.000 artikelen):
www.4feedt.nl Of vraag een folder aan: 0413-266 398**

Ideeën nodig voor in en om het huis?

Kom eens kijken en vraag advies én alles voor een voordelige prijs

 De Kleuter
tuincentrum

OOK VOOR TUINONTWERP,
AANLEG EN ONDERHOUD

U zoekt een goede hovenier?

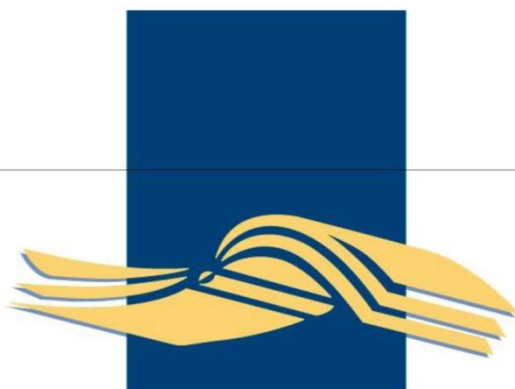
Die zijn vak verstaat en kennis van zaken heeft?

Laten we kennismaken!

Kijk ook eens op onze site.

GOORKENSWEG 1 - 5405 BV UDEN - 0413- 26 10 78 - INFO@DEKLEUTER.NL - WWW.DEKLEUTER.NL

Voor boeken en tijdschriften gaat u naar:

Boekhandel Bert van der Heijden

Mondriaanplein 12, 5401 HX UDEN

Telefoon: 0413-260907

Internet: www.libris.nl

E-mail: bertheijden@libris.nl

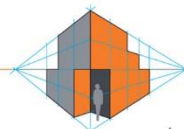

Ons team van bedrijfsadviseurs staat voor u klaar!

Kwaliteit, Vertrouwen & Betrokkenheid

Velmolenweg 50 | Saffierborch 26
5404 LD Uden | 5241 LN Rosmalen
0413-268343 | 073-6422695
uden@bolkendebekker.nl | rosmalen@bolkendebekker.nl
www.bolkendebekker.nl

mickers architectuur

..... bij Lamber Mickers
krijg je mooi de ruimte

www.architectmickers.nl

Thuis in wonen

**Atrienensis B.V.
Zernikestraat 17
Postbus 842
5600 AV Eindhoven
Telefoon: 040-2367859**

**E-mail: info@atriensis.nl
Website: www.atriensis.nl**

Th. Peters Machinale Timmerwerken

Het juiste adres voor kozijnen en trappen

**Eisenhowerweg 22
5466 AC VEGHEL
Tel.: 0413-377744
Fax: 0413-354755**

*Wij bieden u
met zekerheid
het beste
rundvlees uit
Nederland*

Drossaard 12, 5403 ET Uden
tel. 0413-267354
www.knobboutslager.nl

- Loonbedrijf**
- Transport**
- Opzetstation**

Duifhuizerweg 8
5406 TB Uden
Tel 0413 363785
Fax 0413 342047
info@kanters-bedrijven.nl
www.kanters-bedrijven.nl

**Echte foto speciaalzaak met
internet prijzen**

Marktstraat 10 - Uden
Telefoon: 0413-263695
E-mail: verkoop@fotodevakman.nl

**Deskundig
advies
lage
prijzen**

www.fotodevakman.nl
voor wie goedkoop een camera wil kopen....

wim de wilt
tweewielers

Tweewielers Wim de Wilt v.o.f.
Kerkstraat 4, 5401 BE UDEN

Telefoon: 0413-262620
Telefax: 0413-255560
E-mail:
tweewielerswimdewilt@gmail.com

snijders metaal

IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
METALEN

Kapelstraat 1
5401 EC UDEN
Tel. 0413-262780

**Een vertrouwd adres
voor al uw verzekeringen**

Velmolenweg 87, Uden • Telefoon: (0413) 330999
E-mail: info@debruin.nl • Internet: www.debruin.nl

HONDEN WASSERETTE IN ZEELAND

UNIEK IN DEZE REGIO!
DE HONDENWASSERETTE, DE PERFECTE
OPLOSSING VOOR IEDERE HONDENBEZITTER.
UW HOND WASSEN MET SHAMPOO,
ANTIVLOOIEN/TEKEN BEHANDELING EN
DAARNA DROOGFÖHNEN.
ALLES IN ÉÉN MOEITE EN GEEN ROMMEL
EN NATTIGHEID IN UW BADKAMER.
U KUNT 7 DAGEN PER WEEK TERECHT.

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117
5411 CK Zeeland Nbr
Tel (0486) 45 21 15 www.tonnywillemsen.nl

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117 - 5411 CK Zeeland Nbr - Tel (0486) 45 21 15 - www.tonnywillemsen.nl

- Verkoop van tuin- en parkmachines
 - Tuingereedschap
 - Berekening benodigdheden
 - Reparatie van tuin- en parkmachines
 - Slijpen van houtbewerking-gereedschap,
 - Veetondeuses scharen, messen, etc.
 - Levering en verkoop Shell/campinggas
 - Levering en verkoop petroleum/gasolie
 - 24uur Tamoil tankservice
- Altijd tanken via de betaalautomaat met 'n
bank/giro- of andere betaalcad

Graag tot ziens!

Openingstijden: Ma gesloten | Di t/m Do 8.00 - 18.00 uur | Vrij 8.00 - 20.00 uur | Za 9.00 - 16.00 uur

Hallo **JUMBO**

**"DE BESTE SUPERMARKT
VAN BRABANT"**

Jumbo, Roland de Laak

Drossaard 14-18

5403 ET UDEN

Telefoon: 0413-267837

COCK ULAND

de fietsenwinkel

Drossaard 47

5403 ES Uden

Tel. 0413-267088

**Hans van den Heuvel
Machinale Timmerwerken**

*Voor al uw binnen- en
buitendeuren*

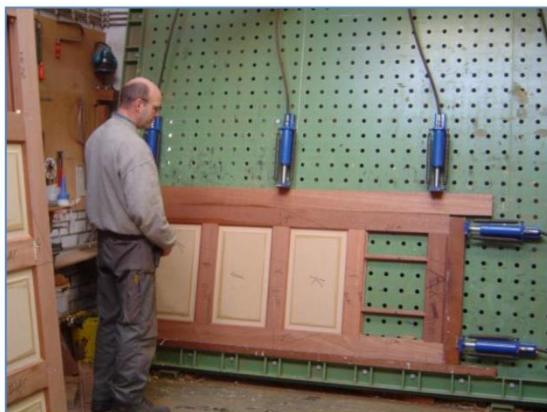
Leurke 2A

5427 EE BOEKEL

Tel.: 0492-323861

Fax: 0492-324013

Website: www.heuveldeur.nl

**Kom kijken,
ontdekken én spelen**

KINDERBOERDERIJ UDEN

**Artillerieweg 3, 5403 PB UDEN
tel : 0413 - 250047**

Open: ma- vrij vanaf 11uur.

za en zo vanaf 13.30uur.

Sluiting : zomer 17.00 uur.

Winter 16.30 uur.

www.kinderboerderij-uden.nl

Graphiset bv is een modern grafimedia bedrijf met een fullservice dienstverlening. Met meer dan 50 innovatieve, creatieve en kwaliteitsgedreven medewerkers voorzien wij in de communicatie-behoefte van ondernemingen variërend van MKB tot multinational.

MTS-HTS-TU personeel

